

Genç Değerler ve Sivil Toplum

T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
**SIVİL TOPLUMLA
İLİŞKİLER**
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

GENÇ DEĞERLER SİVİL TOPLUMDA PROJESİ

Bu proje T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından desteklenmektedir.

© 2022
Özlenen Çocuk ve Gençlik Derneği (ÖZLENDER)

Proje Ekibi
Hülya Azaklı, Funda Akyol,
Ayşe Pehlivan, **Sevim Ardal**, Firdevs Tavukçu

Baskı Hazırlık
Sevim Ardal, İrfan Güngörür, **Sercan Arslan**

Baskı-Cilt
Say Ajans
Sertifika No: 43530

Baskı Tarihi
İstanbul, Şubat 2022

www.ozlender.org
[Twitter/ozlenen_cocuk](https://twitter.com/ozlenen_cocuk)
[Facebook/Ozlendercocukdernegi](https://facebook.com/Ozlendercocukdernegi)
ozlender@hotmail.com
Tel: +90 212 519 59 19

“Genç Değerleri” Sivil Topluma kazandırmak,
Gençlerle Sivil Toplum Kuruluşları arasında köprü
olabilmek ve

Gönüllülüğün insana kazandırdıklarının fotoğrafını
çekmek amacıyla çıktığımız yolculukta rehberliğini bizden
esirgemeyen hocamız Dr. Gülsen Ataseven ve gençlerimize
ithaf ediyoruz.

İÇİNDEKİLER

Önsöz ve Teşekkür.....	6
Özlenen Çocuk ve Gençlik Derneği ÖZLENDER.....	7
ÖZLENDER'in Tarihçesi	8

GENÇ DEĞERLER SİVİL TOPLUMDA PROJESİ

Genç Değerler Sivil Toplumda Projesi	12
--	----

FAALİYETLER

Genç Değerler Sivil Toplumda Projesi Kapsamında Yürütülen Faaliyetler.....	17
--	----

SEMİNERLER

Seminerler	20
GönüllüLÜğün İnsan Psikolojisine Etkileri	21
Gönüllülük	23
Bağımlılıkla Mücadelede Genç Gönüllülük	24
Sivil Toplum Kavramının Genel Çerçevesi.....	26
Sivil Toplum Alanında LGBT Aktivizmi ve Gençlik Çalışmaları	28
Savunuculuk Kavramı ve Yöntemleri	29
Ülkemizde STK'lar ve Çalışma Yöntemleri	30
Tarihimizde Vakıflar ve Vakıf Kültürü	32
Gençler İçin Avrupa Fırsatları.....	34
Sivil Toplum ve Dijitalleşme.....	36

Göç, İnsani Yardım Alanı ve Sivil Toplum	37
Sosyal Medyanın Gençler Üzerindeki Etkileri ve Gönüllü Çalışmalar ...	38

ATÖLYE ÇALIŞMALARI

Atölyeler.....	43
----------------	----

İYİ ÖRNEKLER VE UYGULAMALAR

İyi Örnekler ve Uygulamalar	50
İslam İşbirliği Teşkilatı Gençlik Forumu (ICYF)	51
İlke İlim Kültür Eğitim Vakfı	53
BİSEG ve Gönüllüler Hareketi.....	55

STAJ DENEYİMLERİ

STK Stajı	59
-----------------	----

GENÇLERİN KALEMİNDEN

Katılım Mekanizması STK'larda Gençlerin Rolü	72
Gönüllülük	76
Üçüncü Sektörde Gençlik Rönesansı	78
Gençlik ve Sivil Toplum	80
Sivil Toplum ve Gençlik	82

PROJEYE KATKI VEREN UZMANLARIN KALEMİNDEN

Bağımlılıkla Mücadele ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Önemi	84
Gönüllülüğün İnsan Psikolojisine Etkisi	88
Göç ve Sivil Toplum.....	92
Gençlerde Gönüllülük ve Avrupa	97
Gençlik, Gençlik Stkları, Katılımcılık ve Savunuculuk.....	99
Gönüllülük	105
Zaman ve Mekan Üstü Bir Sivil Toplum Kuruluşu: Vakıf.....	111

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Özlenen Çocuk ve Gençlik Derneği olarak; çocuk ve gençler için, çocuk ve gençlerle birlikte etkinlikler yapmayı temel görevlerimizden biri bile-rek hareket ediyoruz. Zira anlaşmak için anlamaya çalışmak ilk adımdır. Eğer doğru anlar ve anlaşılırsak, iyiliklerin sayısını arttırmak, zorluklarla mücadele edebilmek daha kolay olacaktır.

Bize göre aslında değişen sadece materyaller... Duygular birbirine çok ya-kın. Bizim çocukluğumuz ve gençliğimizde; sevgiye, dinlenmeye, söyle-meye, anlaşılmaya, anlamaya, yardımlaşmaya, önemsenmeye nasıl ihtiyaç hissettiysek, bugünün çocuk ve gençleri de farklı düzlemlerde yine aynı şeylere ihtiyaç hissediyorlar.

İşte bu nedenle, kurulduğumuz günden bugüne, çalışmalara devam ede-bileceğimiz yarınlarda da “çocukluğumuzdan çocuklarımıza” “gençliği-mizden gençlerimize” anlayışıyla hareket edeceğiz.

Hazırladığımız “Genç Değerler Sivil Toplumda Projesi” de bu ana ha-reket merkezimizin bir yansıması olarak hayat buldu. Biz gençlerimizle aynı ortamda birlikte öğrenmeye, öğrendiklerimizi birbirimize yansı-tmaya gayret ettik. Her tanış olma bir imkan, her imkan bir sorumluluk getirir düşüncesiyle de yolumuzun kesiştiği gençlerin sayısının arta-rak devam etmesi için çalışmalarımız sürecek...

Projemizin hazırlanmasından uygulama aşamasına kadar geçen sürede, emek veren Proje Ekibimize, sunumlarıyla katkı sağlayan değerli hoca-larımıza, iyi uygulamalarını gençlerimizle paylaşan ve staj imkanı sağla-yan kurumlara, planlama ve uygulama aşamalarında işbirliği yapan Ha-nımlar Eğitim ve Kültür Vakfı ve İstanbul Kadın ve Kadın Kuruluşları Derneği'ne, bu yolculukta bizimle olan “Genç Değerlerimize” teşekkür-lerimizle...

Özlenen Çocuk ve Gençlik Derneği
Proje Ekibi

ÖZLENEN ÇOCUK VE GENÇLİK DERNEĞİ ÖZLENDER

VİZYONUMUZ

Çocukların ve gençlerin bilgi, beceri, duygu, davranışlar bakımından kendilerine özgü bir insan olarak kabul edildiği, bireysel farklılıklarının değer gördüğü, beceri ve yetileri ölçüsünde değerlendirildikleri ve yaratıcılıklarına olanak tanıyan bir dünya.

MİSYONUMUZ

Çocuksuz ailelerin potansiyellerinin toplum yararına faydaya dönüşmesinde öncülük etmek, yaşadıkları toplumsal baskıyı bertaraf etmelerinde rehberlik, çocuk ve gençlere yönelik sürdürülebilir hizmetler üretilmesinde kurumlararası iletişim ve işbirliği sağlamak, bireysel sorumluluğunun farkında, kendisi ve toplumu ile barışık, bilimsel yeniliklere açık çocuk ve gençlerin yetişmesi için uygun ortamlar oluşturmak.

ÖZLENDER'İN TARİHÇESİ

Özlenen Çocuk ve Gençlik Derneği, çocuk özlemi çekenlerin bir araya gelmesiyle 1998 yılında kuruldu.

Amacı:

- » Çocuk ve gençlerin bilgi, beceri, duygu, davranışlar bakımından, kendilerine özgü bir insan olarak kabul edilip; bireysel farklılıklarına değeri vererek; beceri ve yetileri ölçüsünde değerlendirilmeleri ve yaratıcılıklarına olanak tanınmasını sağlamak,
- » Çocuk ve gençlerin değeri ve özel olduklarını ifade etmenin, bunu çocuk ve gençlere hissettirmenin önemini topluma yaymak,
- » Çocuksuz ailelerin içinde buldukları durumun getirdiği; özellikle sosyal baskıdan kaynaklanan sıkıntıları bertaraf etmek, mevcut potansiyellerini çocuk, genç ve kendi yararlarına hizmete dönüştürmeleri için bilinç oluşturmaktır.

Bu çerçevede, çalışmalarını sürdürmeye başlayan derneğimiz, kısa zamanda sesine yankı buldu. Yüksek sesle konuşmaktan çekinilen çocuksuzluk konusu, sosyal medyanın henüz yaygın kullanılmadığı günlerde, gerek yazılı, gerekse sesli ve görsel medyadan büyük ilgi gördü.

Aslında dile getirmekte zorlanılan duygular, alçak sesle konuşulan derin konular, acısı devam eden duygusal sancılar, çevreden yöneltilen sorularla adeta dağlanan yürekler, yarım kalmış hayaller dile getirilmeye başlandıktan sonra, aynı özlemi yaşayanların birbirini anlaması kolaylaştı. Hatta birbirinin acısına ve özlemine merhem olmaya gayret gösterildi. Duygudaşıktan, özlemdaşlıktan, dertdaşıktan kaynaklanan samimi birlikteliğe dönüşebileceği görüldü.

Çalışma sahasının genişlemesiyle birlikte ÖZLENDER'in çocuksuzluk ve çocuk konusundaki faaliyetleri gençlik, aile ve değerlerin korunmasına yönelik projelerle zenginleşti.

ÖZLENDER kurulduğu tarih itibarıyla aşağıdaki çalışmalarını planladı ve yürüttü;

- » Devlet korumasındaki çocuklara yüreğimizdeki sevgi, aklımızdaki bilgi, bohçalarımızdaki hediyelerle ziyaretler yaptık.
- » Bayram sevinci en çok çocuk ve gençlerle zenginleşir yaklaşımından hareketle, bayramdan önce bayram sevinci için harekete geçtik. İmkanını sınırlı olan çocuklara ulaşarak yeni elbiselerle yeniledik ümitleri ve sevinçleri, bayram harçlıklarını ceplerine koyarak sevilmenin, önemsenmenin tadını çıkarınlara istedik.
- » İslah evindeki çocuklara yönelik çalışmalar yürüterek, büyük sonuçları olan hataların tekrarlanmaması için gayret gösterdik.
- » Mülteciler, muhacirler, sığınmacılar, hangi kelime ile ifade edilirse edilsin, gurbeti yaşayan insanlar... Dili farklı olsa da gözyaşı ve kahkahası, ümidi ve korkusu birbirine çok benzeyen çocuklar... İşte o ikram etme imkanından uzak, ihtiyaçlarını teminde zorlanan insanlara yardımcı olalım, iftar sofralarında onlar da misafir ağırlayabilecekleri kadar imkana kavuşsunlar diye, paketlerimizi hazırladık ve teslim ettik.
- » Ülkemizin birçok bölgesine yolculuklar yaptık, önceliğimiz çocukların ve gençlerin ihtiyaçlarını temin ve imkanlarını genişletmek oldu. Her bölgede yapılacak iş, örnek alınacak davranış, cevap bekleyen soru, çözüm bekleyen sorunlar olduğunu gördük. Bu konuda gücümüz yeteni kendimiz çözmeye çalışırken, gücümüzü aşan noktada ilgili mercileri harekete geçirmeye çalıştık.
- » Birlikten oluşacak güce her daim ihtiyacımız oldu, o nedenle ortak hedef kitlesi için çalışmalar yapan Sivil Toplum Kuruluşlarıyla bir araya geldik, bazen ümitlere ümit ekledik, bazen imkanlarımızı çocuk ve genç merkezli yaklaşımla bir araya getirip, faaliyetler yaptık.
- » Gökkuşuğu İstanbul Kadın ve Kadın Kuruluşları Platformu/Gİ-KAP, STK Türkiye Aile Platformu/TÜRAP, Türkiye Sivil Toplum

Kuruluşları Çocuk ve Genç Platformu/T-STK ÇOGEP, Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Platformu/TÜBAM-P çatı kuruluşlarının yapılmasına katkı sağladık ve üye olduk, aktif olarak sorumluluklar alıp, çalışmalarımızı bu çerçevede yürüttük.

- » T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü hibe desteği ile “Çocuksuz Ailelerle Yüz Yüze Projesi”ni Eylül 2018 - Haziran 2019 arasında yürüttük.

Projenin amacı, çocuksuz ailelerin mevcut sorunlarının/durumlarının analizini yapmak, temel problemlerinden olan toplumsal baskı ile mücadele etmeleri için rehberlik etmek, konuyu psikolojik, sosyolojik, dini, felsefi ve yasal yönleriyle ele alan bir bilgi kaynağı oluşturmak olarak belirleyerek, anket çalışmaları, odak grup toplantıları, sosyal etkinlikler düzenledik. Projede elde ettiğimiz kazanımları bir konferans ve hazırlanan kitapla kamuoyuna sunduk.

Biz yolcuyuz bu alemde, görevimizi yerine getirme gayretiyle; çocuk ve gençlerle birlikte yürümek, onları anlamak, düne bakıp yarınlar için katkı sağlamak temennisiyle çalışmalarımızı sürdürdük, sürdürmeye devam edeceğiz...

Ümidimize can suyu olan tüm dostlarımıza teşekkürlerimizle...

ÖZLENDER Yönetim Kurulu

**GENÇ DEĞERLER SİVİL TOPLUMDA
PROJESİ**

GENÇ DEĞERLER SİVİL TOPLUMDA PROJESİ

ÖZLENDER tarafından hazırlanan T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından hibelenen, Özlenen Değerler Çocuk ve Gençlik Vakfı/ÖZDEGENÇ ortaklığıyla yürütülen “Genç Değerler Sivil Toplumda Projesi”, 2020 yılı Eylül ayı itibari ile çalışmalarına başladı.

Proje; gençlerin sivil toplum alanında yerel, ulusal ve uluslararası perspektiflerini geliştirmeyi, bilgi altyapılarını pekiştirmeyi, farkındalıklarını arttırmak, staj imkanıyla saha deneyimlerini zenginleştirmeyi hedeflemektedir.

Projenin Gereksesi

TÜİK verilerine göre 2018 yılı sonu itibariyle ülkemizde 15-24 yaş grubundaki genç nüfus, 12 milyon 971 bin 396'dır. Türkiye'de genç nüfus, toplam nüfusun %15,8'ini oluşturmaktadır. Ülkemiz için çok önemli bir zenginlik olan gençlerin geleceğe hazırlanmaları, zihinsel, sosyal ve ruhsal olgunlaşma süreçlerini sağlıklı bir şekilde yürütebilmeleri, yaşadıkları; şehir, toplum, ülke ve çağa karşı sorumluluklarını yerine getirebilmeleri, toplum değerleriyle barışık, kültür ve medeniyetinin bir parçası ve taşıyıcısı olarak hayatlarını sürdürebilmeleri için desteklenmeleri gerekmektedir. Bu noktada Sivil Toplum Kuruluşlarının, gençlere ulaşma ve gelişimlerine katkı sağlamada önemli bir rolü bulunmaktadır.

Ülkemizde 119.458 dernek ve 5.707 vakıf resmi olarak faaliyet göstermektedir. Ancak “Türkiye'nin Gençleri” (2018) Türkiye Gençlik STK'ları Platformu'nun araştırmalarına göre, 15-30 yaş grubundaki gençlerin %94,4'ünün herhangi bir STK'ya üye olmadığı görülmektedir. Bu sonuçlara bakarak, gençlere yeni bir vizyon kazandıran, her açıdan

gelişimlerini destekleyen, gönüllü çalışma ve sosyal sorumluluk faaliyetlerinde rol almanın zeminini oluşturan STK'ların gençlere ulaşmada yeterli olmadığı, onlara erişmek için yeni yöntemler geliştirmenin zaruri olduğu gözlenmektedir.

ÖZLENDER, bu proje ile daha fazla gencin bu imkânlardan istifade etmesine olanak sağlayarak, hem gençlere, hem sivil toplum alanına, hem de ülkemize yönelik bir katma değer oluşturmayı planlamıştır.

Projenin Amacı

- » Gençlerde gönüllülük bilincini artırmak, gençlerin kendi potansiyellerini fark etmesi ve geliştirmesi için zemin hazırlamak, kişisel ve sosyal inkişafalarını desteklemek,
- » Gençlerin sosyal sorunların çözümünde inisiyatif alma kapasitelerini pekiştirmek,
- » Kökleri kadim tarihimizin derinliklerine uzanan sivil toplum kültürümüze katkı sağlamak,
- » Değerleri ve toplumuyla barışık, katılımcı, sorumluluk sahibi ve vizyoner bir gençliğin yetişmesine zemin oluşturmak,
- » Gençlerin ortak bir amaç etrafında birlikte çalışabilecekleri ve kendilerini ifade edebilecekleri yapılar oluşturmalarını desteklemek,
- » Gönüllülüğün bir yaşam biçimi haline gelmesine katkı sağlamak.

Katıldıkları uygulama çalışmaları ile deneyimlerini artıran gençler, projeyi takip eden süreçte kendi yaşam alanlarında sosyal yapının organik bir parçası haline gelerek ve liderlik özelliklerinin pekişmesiyle gönüllü çalışmaların ilerlemesine katkı sağlayacaklardır.

Proje kapsamında gençlere sosyal sorunların çözümünde Sivil Toplum Kuruluşlarının önemi uygulamalı olarak aktarılmış, STK'larda staj imkanı sağlanmış, demokratik yaşama katılımları konusunda motivasyon oluşturularak aktif yurttaşlık, katılımcılık bilinçlerinin güçlendirilmesine zemin hazırlanmıştır.

Genç Değerler Sivil Toplumda Projesi

FAALİYETLER

GENÇ DEĞERLER SİVİL TOPLUMDA PROJESİ KAPSAMINDA YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER

Gençlerde gönüllülük bilincini artırmak, kendi potansiyellerini fark etmeleri ve geliştirmeleri için zemin hazırlamak, değerleri ve toplumuyla barışık, katılımcı, sorumluluk sahibi ve vizyoner bir gençliğin yetişmesine katkı sağlamak amacıyla yürütülen projede faaliyetler iki ana ekseninde yapılandırılmıştır:

- 1. Teorik Çalışmalar:** Seminerler ve atölyelerle sivil toplumla ilgili kavramların teorik bağlamlarının ele alınması ve belirlenen başlıklar üzerinden tartışılması;
- 2. Uygulamalar:** Sahadaki iyi uygulamaların tanınmasına yönelik kurum ziyaretleri ve uygulamalı öğrenme imkanı sağlayan staj programıyla sivil toplum kavramının somutlaştırılması.

Katılımcı gençlerin belirlenerek projeye dâhil edilmesinde hassasiyetle yürütülen mülakatlarla sivil toplum gönüllüleri ve alana ilgi duyanlar belirlenmiş, bu heterojen yapıyla gençlerin öğrenme süreçlerinde birbirlerini desteklemeleri sağlanmıştır.

Faaliyetler:

Seminerler: Sivil toplum kavramının genel çerçevesi doğrultusunda, medeniyetimiz ve gönüllülük, iletişim stratejileri, gönüllülüğün insan psikolojisine etkileri gibi genel başlıkların yanı sıra, gençliğin ilgi ve çalışma sahasına giren göç, sosyal medya, artan LGBT aktivizmi, bağımlılık gibi spesifik konuların ele alındığı seminerler organize edilmiştir. Seminer başlıklarının ve konuşmacıların belirlenmesinde sivil toplumun, gençlerin ve gençlik çalışanlarının gündemi odağa alınmıştır. Seminerlerin

interaktif ve birbirini tamamlayıcı şekilde ilerlemesine dikkat edilmiştir. Proje çerçevesinde toplam on iki seminer yapılmıştır.

Atölyeler: Sivil toplum alanındaki güncel tartışmaları gençlik bakış açısıyla ele almak, seminerlerde edinilen bilgileri değerlendirmek, öğrenme süreçlerini interaktif bir zeminde sürdürülebilir kılmak amacıyla dört atölye çalışması yapılmıştır.

İyi Örnekler ve Uygulamalar: Sivil toplum çerçevesinde teorik çalışmalarını tamamlayan gençlerin sahadaki iyi örnek ve uygulamaları tanımalarına yönelik üç etkinlik planlanmıştır. İyi Örnek ve Uygulamaları yürüten kurumların seçiminde farklı alanlarda hizmet etmeleri, yenilikçi yöntemleri kullanmaları tercih sebebi olmuştur.

STK Stajı: Proje faaliyetlerine katılan gençler, edindikleri bilgileri uygulamaya geçirmek ve STK'ların çalışma ortamlarında deneyim kazanmak için yirmi saat STK stajı yapmışlardır. Gençler STK'larda etkinlik, organizasyon, insani yardım, idari işler, araştırma-geliştirme vb. faaliyetlerde görev alarak çalışmalarını staj formları üzerinden belgelemişlerdir.

Genç Değerler Sivil Toplumda Projesi

SEMİNERLER

SEMİNERLER

Proje kapsamında gençlerin teorik bilgiye ulaşması amacıyla planlanan seminerlerin başlıklarının belirlenmesinde, sivil toplum kavramına giriş niteliğindeki konular, alandaki tartışmalar ve genç aktivistlerin ihtiyaç duyabilecekleri kavramlar öncelikli olarak ele alınmıştır. Konusunda uzman isimlerin sunduğu seminerler, gençlerin soru ve katkılarıyla zenginleşmiş, ulusal ve uluslararası perspektif odağına alınmış, geleneğin zengin vakıf kültürü ve bugünün farklılaşan sivil toplum çalışma yöntemleri incelenmiştir. Sunumların çevrimiçi canlı yayınlanmasıyla katılım ve etki sahası genişletilmiştir.

Proje çerçevesinde toplam on iki seminer yapılmıştır:

- » Sivil Toplum Kavramının Genel Çerçevesi
- » Gönüllülük
- » Ülkemizde STK'lar ve Çalışma Yöntemleri
- » Bağımlılıkla Mücadelede Genç Gönüllülük
- » Gönüllülüğün İnsan Psikolojisine Etkileri
- » Sivil Toplum Alanında LGBT Aktivizmi ve Gençlik Çalışmaları
- » Savunuculuk Kavramı ve Yöntemleri
- » Tarihimizde Vakıflar ve Vakıf Kültürü
- » Gençler İçin Avrupa Fırsatları
- » Sivil Toplum ve Dijitalleşme
- » Sosyal Medyanın Gençler Üzerindeki Etkileri ve Gönüllü Çalışmalar
- » Göç, İnsani Yardım Alanı ve Sivil Toplum

GÖNÜLLÜLÜĞÜN İNSAN PSİKOLOJİSİNE ETKİLERİ

Uzm. Psk. Dan. Zehra Aktan

New York Sağlık Geliştirme Enstitüsü Başkanı Allan Luks, hayatını gönüllülük hizmetlerine adanmış olan 3 bin 300 gönüllü üzerinde yaptığı araştırmada; grubun yüzde 95'inin, yardım etme eyleminden sonra stres düzeylerinin düştüğünü vurgulamıştır.

Yapılan çok sayıda çalışmanın kesin sonucu, başkalarına yardım etmenin, yardım edilenden daha çok yardım edene yarar sağladığı yönündedir.

Gönüllü bir hizmete katılanlarda, düzenli fiziksel egzersiz yapanlarda olduğu gibi endorfin hormonu salgılanmaktadır. Harvard Tıp Fakültesi'nin rehabilitasyon programlarında başkalarına yardımı içine alan gönüllülük etkinlikleri düzenlenmiş, yapılan araştırma sonuçlarına göre yalnız yaşayanların, kalp rahatsızlıklarında bu tür etkinliklere katılanlara kıyasla beş kat daha yüksek risk grubunda olduğu görülmüştür.

Gönüllülük;

- » İnsanları birbirine bağlar
- » Yeterlilik duygusunu güçlendirir

- » Hoş vakit geçirmelerini sağlar
- » Kendilerini güçlü hissetmelerine zemin hazırlar.

Eğitim düzeyi yükseldikçe gönüllü katılım eğilimi ve gönüllülük faaliyetlerine ayrılan zamanın arttığı araştırmalarda gözlemlenmiştir.

Gönüllü çalışmalarda yer alan 12-14 yaş öğrencilerin, sosyal problemlere duyarlılıklarının arttığı, gönüllülüğün sosyal gelişim üzerinde olumlu etkileri olduğu görülmektedir. Bu sebeple ergenlik döneminde de gönüllü çalışmalara teşvik etmek, buna yönelik projeler hazırlamak önemlidir.

Özellikle gençler için, daha önce hiç deneyimmediği pek çok alanda, tecrübeli bir ekiple birlikte yaşayarak öğrenme imkânı sağlayan gönüllü çalışmalar, özgüvenlerinin artmasını sağlayacak ortam oluşturmaktadır.

Yapılan araştırmalar, yaş ilerledikçe gönüllü faaliyetlere yönelimin de artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. 40 yaş ve üzeri kişilerin, gönüllü olmaya daha çok istekli olduğu görülmekte, yaş ilerledikçe gönüllülük faaliyetleri de yaşla orantılı olarak artmaktadır.

The Journals of Gerontology'nin yaptığı çalışmalara göre, gönüllü olmak beyinin esnekliğini geliştirmektedir. Herhangi bir sosyal etkileşim, alzheimer'ın gecikmesine veya önlenmesine yardımcı olmaktadır.

GÖNÜLLÜLÜK

Piyale Çitil

Gönüllü, ürettiği bir değer ya da hizmeti kendisinden talep edilsin veya edilmesin, hiçbir bedel beklemezsiniz, karşılıksız, sadece faydalı olmak adına, değerini ve hizmetinin kalitesini bozmadan veren, yaşamı gönlüne sevdirmiş, gönlünü yaşama katmış kişidir. Gönüllü seçkin bir kişiliktir, kendi adına ne kazanacağını hesap etmez, ne kazandıracağını düşünür, farklılığı ve farkındalığı yakalamıştır. Onu seçkin kılan her gün her yerde alışageldiğimiz davranışların dışında bir davranış sergileyebilme kabiliyetidir.

Bir STK'daki Gönüllü Türleri

- » Uzun dönemli gönüllüler
- » Kısa dönemli gönüllüler
- » Özel sektörde çalışan gönüllüler
- » Gönüllülük konusunda tecrübeli gönüllüler
- » Günlük gönüllüler
- » Emekli gönüllüler
- » Ücretli gönüllüler
- » Hüküm giymiş gönüllüler.

BAĞIMLILIKLA MÜCADELEDE GENÇ GÖNÜLLÜLÜK

Sosyal Hiz. Uzm. Fatih Kılıçarslan

Ülkemizde meydana gelen değişim, kentleşme, sanayileşme, iç göç hızının artması ve gecekondulaşma, aile kurumunun parçalanmasına, ebeveyn tutum ve davranışlarında sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Uyuşturucu ve madde bağımlısı ergenlerde, ebeveynlerin çocukluk dönemi gelişim sürecinde olumsuz yanlış yaklaşımları olduğu araştırmalarla ortaya koyulmuştur. Ebeveynlerin tutumlarının değerlendirilmesi, konuşulması, özellikle çocuğun aile ve topluma kazandırılmasında, anne ve babanın nasıl bir rol alacağı, tutum ve davranışları yeniden nasıl yapılandıracağı hususu çocuk ve ebeveynleriyle yürütülen terapötik yaklaşımlarla belirlenir.

Anne-baba evlilik yaşantısında uyum, ahenk sağlayamaz, olumlu tutum ve davranışlarda bulunamazsa, ailenin ilişki yapısı, çocukların doğumuyla birlikte ortaya çıkan anne ve babalık rolüne de olumsuz bir şekilde yansır. Birbiriyle uyumlu olmayan karı-koca, çocuklarının doğmasıyla birlikte olumlu, verimli ve sağlıklı iletişim

kuramamaktadır. Bunun sonucu olarak çocuklarıyla yaşadıkları kriz ve çatışma, çocukta uyum-davranış bozukluklarına yol açmakta, çocuğu sokağa itmektedir.

Çocuk, ailede bulamadığı ilgiyi, desteği sokakta arkadaş grupları içerisinde sağlamaya çalışmakta, arkadaş grupları içinde onay, takdir gören çocuk sokakta yaşamayı alışkanlık haline getirerek kimlik ve güç kazanmaktadır. Burada her türlü manüplatif etkiler, merak, ilgi, arkadaş ve maddeye alıştıran çıkar grupları çocuğu maddeye yöneltmekte, dolayısıyla çocuk madde bağımlısı haline gelmektedir.

Gençlik STK'ları, bağımlılıkla mücadelede etkin ve bilimsel temelli çalışmalar yaparak sahaya katkı sağlayabileceği gibi, bilinçlendirme çalışmaları yürüterek veya risk grubundaki gençlere yönelik güvenli sosyal ortamlar oluşturup, kültür, sanat ve spor etkinliklerine yönlendirerek önleyici hizmetler sunabilirler.

SİVİL TOPLUM KAVRAMININ GENEL ÇERÇEVESİ

Funda Ozan Akyol

Sivil Toplum Kuruluşları, en genel ifadeyle, özel/ bireysel alan, devlet, kamu otoritesi ve piyasa dışında yer alan örgütlenmelerdir. Sivil Toplum Kuruluşları kişiler tarafından devlet organizasyonlarından bağımsız bir şekilde ilgili kanunlar kapsamında kurulan yapıların genel adıdır.

Devlet ve özel sektörden sonra üçüncü sektör olarak da adlandırılır. Batı literatüründe STK'nın kavramsal karşılığı “Non-Governmental Organizations NGO/Hükümet Dışı Kuruluşlar”dır.

Ülkemizde, dernek, vakıf, federasyon, konfederasyon, platform, inisiyatif, girişim grubu gibi sivil toplum yapılanmaları mevcuttur. Sivil toplum alanında, kanunlarla düzenlenen konu başlıkları dışında, heterojen bir zeminde, farklı düşünce, görüş, uygulama biçimleri ve meydan okumaların hayata geçtiğini görmek mümkündür.

Dernekler, “kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip

kişi topluluklarıdır”, vakıflar ise “gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır” şeklinde tanımlanmaktadır.

Sivil toplum alanında en çok tartışılan konular arasında hesap verebilirlik ve şeffaflık yer almaktadır. Hesap verebilirlik, bir STK’nın faaliyet ve mali etkinliklerinin tümünün kamu yönetimi ve kamuoyuyla paylaşılabilir nitelikte olmasıdır. Hesap verebilirliğin ön koşulu şeffaflıktır. Şeffaflık; kararların, kurallar ve düzenlemeler doğrultusunda alınması ve uygulanması, alınan kararlardan etkileneceklerin bilgiye erişiminin sağlanması ve bu bilginin ulaşılabilir, anlaşılabilir ve somut olma prensibidir.

STK’ların hem kurum içinde (yönetici/üye/gönüllü), hem de kurum dışında hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkelerine uygun davranması gerekmektedir.

SİVİL TOPLUM ALANINDA LGBT AKTİVİZMİ VE GENÇLİK ÇALIŞMALARI

Sivil toplum alanında LGBT aktivizminin dikkat çekmesi, insan hakları gibi ortak kabul noktasında kendini ifade etmesi ve bu alanda kabul görmesiyle mümkün olmuştur. İnsan hakları söylemi ile varlık gösteren bu hareketin pratiklerinde ise aslında, pornografik, teşhirci ve provakatif eylemler yer almakta, aile kurumu, ahlak, din ve toplum değerlerine yönelik hakaretlerle ve meydan okumalarla kendini göstermektedir.

1952 yılında Amerikan Psikiyatri Birliği eşcinselliği, bir sosyopatik kişilik bozukluğu olarak Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı (DSM) listesine eklerken, yine aynı kuruluş 1973'te oybirliği ile Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı'ndan kaldırmıştır. Bu tarihten itibaren bu alanda tedavi ve bilimsel araştırmalar sınırlandırılmıştır.

Sağlıklı cinsel kimlik gelişimi için doğru bilgiye, doğru kanaldan ulaşmanın öneminden hareketle STK'ların aile ve sağlık eğitimlerindeki mevcut rolü desteklenmelidir. STK'ların yasal süreçlerin oluşturulmasında ve kamu politikalarının etkilenmesinde katılımcı rolü bulunmaktadır. Bu

alanda LGBT'nin topluma verdiği zarar ile mücadele etmek için STK'lar ve kamu kurumları etkin işbirliği yapmak zorundadır.

Kavramsal olarak LGBT ile İslam'ı bir araya getirmeye çalışan ve bir çeşit fetva oluşturan son dönem LGBT aktivizminin taraftarları kendine kabul zemini inşa etmeye çalışmaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de LGBT aktivizminin, fuhuş, pornografi ve toplum değerlerine meydan okumayla büyüdüğü dikkatten kaçmamalıdır.

SAVUNUCULUK KAVRAMI VE YÖNTEMLERİ

Savunuculuk, politikaların oluşturulması, uygulanması, yürütülmesi ve değiştirilmesine etki sağlamak amacıyla sürdürülen organize, planlı, tanımlı faaliyetlerdir.

Sivil Toplum Kuruluşları sahip olduğu farkındalığın, inandığı değerlerin ve önerdiği yöntemlerin toplum boyutunda veya karar alıcılar nezdinde kabulünü sağlamak için savunuculuk çalışmaları yaparlar. Savunuculuk faaliyetleri yerel, ulusal veya uluslararası düzeyde ilgili taraf ve kurumlarla işbirliği içerisinde yürütülür.

Savunuculuk faaliyetlerinde temel unsurlar; etkili sloganlar oluşturmak, görsellerle desteklemek, sosyal medya araçlarını etkin kullanmak, doğru zamanlama ile güncelliği kaybetmemek, toplumun farklı kesimlerini dahil etmek, ortaklıklar ve işbirliği geliştirmek olarak özetlenebilir.

Sivil Toplum Kuruluşları, yerel yönetimler, TBMM, bakanlıklar, cumhurbaşkanlığı gibi karar alma mekanizmalarına etki sağlayacak şekilde savunuculuk yapma imkânına sahiptir.

Ülkemizde hem mevzuat, hem de uygulamalar, Sivil Toplum Kuruluşlarına katılım fırsatı sağlamaktadır.

Uluslararası kuruluşlar değerlendirildiğinde bazı kurumların akreditasyon, bazı kurumların da katılım esaslı savunuculuk yapma fırsatı sağladığı görülmektedir. Ayrıca bazı uluslararası kurumlar, “gölge raporlar” kanalıyla ülkelerin taraf oldukları sözleşmelerle ilgili STK'ların görüşlerini ortaya koymasına imkân sağlamaktadır.

ÜLKEMİZDE STK'LAR VE ÇALIŞMA YÖNTEMLERİ

Funda Ozan Akyol

Sivil Toplum Kuruluşları, elverişli yasal zeminde, demokrasi kültürünün yaygınlaşmasıyla da doğru orantılı olarak nicelik ve nitelik açısından kendine varlık gösterme ortamı bulur. Bu çerçevede ele aldığımızda, ülkemizde sivil toplum alanındaki en özgürlükçü mevzuat değişikliklerinin, 2001'de Medeni Kanun'da, takip eden süreçte 2004'te Dernekler Kanunu'nda ve 2008'de Vakıflar Kanunu'nda yapıldığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte en önemli dönüşüm zihinlerde yaşanmış ve Sivil Toplum Kuruluşlarının sayısı ve etkililiği artmıştır. Örgütlenme özgürlüğündeki sivilleşme süreci, 2002 yılında Dernekler Dairesi Başkanlığı'nın kurularak derneklere ilişkin iş ve işlemlerin Emniyet Genel Müdürlüğü'nden devralınmasında ve 2018 yılında Daire Başkanlığı'nın Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'ne dönüştürülmesinde de görülmektedir.

Mevzuattaki ve sivil topluma bakış açısındaki bu dönüşüm, ülkemizde sivil toplum alanının sektörelleşmesini pozitif anlamda etkilemiştir. Yerel, ulusal ve uluslararası alanda projeler yürüten kamu kurumları, yerel yönetimler ve STK'lar, birbirlerinin partneri olarak ilişki geliştirmeye,

etkileşim düzeylerini artırmaya devam etmiş, STK'lar fon imkanlarına ulaşma fırsatı bulmuşlardır.

STK'ların karar alma süreçlerine etkin katılımıyla kamu-STK işbirliği alanında önemli adımlar atılmış, STK'lar yasaların hazırlanmasından, uygulanmasına ve izlenmesine kadar olan süreçte rollerini artırmıştır.

Eğitim, sağlık, çevre, yoksullukla mücadele gibi alanlardan, kadın, çocuk, genç, engelli gibi farklı hedef kitlelere uzanan bir yelpazede faaliyet yürüten STK'lar, toplumsal dönüşümün öncü aktörleri olmuşlardır. Ülkemizde STK'larla ilgili güncel verilere ulaşmak için Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün web sitelerine başvurulabilir. Ayrıca farklı üniversitelerde STK'ları çalışma sahası olarak alan ve eğitim, araştırma konularına odaklanan birimler bulunmaktadır.

TARİHİMİZDE VAKIFLAR VE VAKIF KÜLTÜRÜ

Piyale Çitil

Zaman ve Mekan Üstü Bir Sivil Toplum Kuruluşu: Vakıf

Büyük sosyolog ve tarih felsefecisi İbn Haldun'un ifadesiyle 'insan fitraten hayırhah'tır, iyilik yapma duygusu onda yaratılıştan mevcuttur. Kur'an-ı Kerim ve sahih sünnetlerde bireyler ve toplumsal tabakalar arasında dayanışmaya verilen önemin pratik yansımalarının İslam toplumunda daha ilk nesilde, asr-ı saadette yaygın olarak görüldüğü, Cabir'in (ra) aktardığı şu hadiste ifadesini bulmaktadır: *"Ben, Mekkeli ve Medineli Müslümanlardan mal ve kudret sahibi bir kimse bilmem ki, vakıf ve tasaddukta bulunmuş olmasın."* (İbn Kudame, 1970: 6/4) İslam toplumunda ortaya çıkan vakıf müessesesi, sadece ferdi bir hayır yapma duygusuyla sınırlı kalmayıp, önemli toplumsal fonksiyonlar da icra etmiştir.

"İnsanların en hayırlısı insanlara faydalı olan, malın en hayırlısı Allah yolunda harcanan, Allah yolunda harcananın da en hayırlısı halkın en çok ihtiyaç duyduğu şeyi karşılayandır" Hadisi Şerifi;

“İnsan ölünce üç şey dışında ameli kesilir. Sadaka-i cariye (sevabı devam eden sadaka), faydalanılan ilim ve kendisine dua eden hayırlı evlat.” Hadisi Şerifi,

“Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe eremezsiniz” Al-i İmran/92. ayeti gereğince Osmanlı, vakıf işlerini ön plana çıkarmış, hem dünya hem de ahirete bir hizmet vasıtası olarak görmüştür.

Vakıf müesseseleri ile diğergamlığın zirvesini yakalayan Osmanlı, 26 binden fazla vakıf kurarak insanlarla birlikte hayvanlara da hizmet etmiştir.

Ülkemizde 1924 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü oluşturulmuştur.

5 Haziran 1935 tarihinde yürürlüğe giren “2762 sayılı Vakıflar Kanunu” ile vakıflar; yönetim biçimine göre,

1. Mazbut Vakıflar
2. Mülhak Vakıflar
3. Türk Medeni Kanununa Tabi Yeni Vakıflar olarak üç kategoride toplanmıştır.

Kadınlar ve Vakıflar

Ankara’da Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi’nde bulunan 30.000 vakıf belgesi içinde kadınların kurduğu 2309 vakıf tespit edilmiş, bunlar içinde 1044’ünün vakfiyesinin mevcut olduğu belirlenmiştir.

Ankara Şeriyeye Sicillerine göre; burada kurulan 151 vakıftan 43 tanesi, Edirne’de kurulan vakıfların %20’si, 1546 tarihli İstanbul Tahrir defterine göre ise, 2517 vakfın 913’ü kadınlara aittir.

Ayrıca İstanbul’da 1930’lu yıllarda mevcut ve tamamı Osmanlı döneminde yapılmış olması lâzım gelen 491 çeşmenin 128 tanesi (%28) kadınlar tarafından kurulan vakıflarca inşa edilmiştir.

GENÇLER İÇİN AVRUPA FIRSATLARI

Şeyda Okay*

Avrupa Dayanışma Programı:

18-30 yaş aralığındaki gençler, Ulusal Ajans kanalıyla, kendi ülkelerinde ve Avrupa'da topluma yarar sağlayan projelerde gönüllü faaliyetlerde bulunabilirler.

Gençler ulusal ve uluslararası olarak; kuruluşların günlük işlerinde, projelerinde rol alarak 2-12 ay ve bazı durumlarda 2 hafta ve üzeri sürebilen tam zamanlı ücretsiz etkinliklerde görev alırlar.

Avrupa Dayanışma Programı'nın tüm faaliyetleri için gençlerin Avrupa Gençlik Portalı'na kayıt olmaları gerekmektedir. Gençler portaldan kendilerine uygun gönüllülük fırsatlarını araştırabilirler. Gençler 17 yaşındayken portala kayıt olabilir ancak 18 yaşına kadar herhangi bir projeye başlayamazlar.

Avrupa Dayanışma Programının projeleri 18-30 yaş aralığını kapsamaktadır. Avrupa Gençlik Portalı'na üye olan gençlere, sistem üzerinden 10

* Küçükçekmece Kaymakamlığı AB Proje Koordinatörü

haneli Participant Reference Number (PRN) kodu verilir. Bu kod gençlerin yer almak istedikleri Avrupa Dayanışma Programı projelerinde, başvuru sahibi tarafından başvuru formu doldurma aşamasında, katılımcı seçiminde, nihai rapor aşamasında kullanılacaktır.

Gençler; Avrupa Dayanışma Programı Portalı'na kayıt olduktan sonra özgeçmiş ve motivasyon mektuplarını kuruluşlara iletmek suretiyle, kuruluşlar tarafından da uygun görüldükleri takdirde bir projenin içinde yer alabilirler. Kalite Sertifikasına sahip (Akredite olmuş) kuruluş listesine, ilgili sayfada yeralan belirli filtreleme yöntemleri ile erişilebilir.

Gençlik Değişimleri (KA152), en az iki farklı ülkeden gençlik gruplarının, karşılıklı ilgi duydukları bir konu etrafında belirli bir süreyle bir araya gelmesine ve birbirlerinin kültürleri hakkında bilgi sahibi olmasına imkân tanımaktadır. Bir Gençlik Değişimi esnasında, grup liderleri tarafından desteklenen katılımcılar, değişimden önce kendileri tarafından tasarlanıp hazırlanmış olan bir faaliyet programını atölye çalışmaları, tartışmalar, simülasyonlar vb. aracılığıyla ortaklaşa yürütür.

Gençlik Değişimleri; gençlerin yeterliliklerini geliştirmelerine; sosyal açıdan ilgili konularda/tematik alanlarda farkındalık kazanmalarına; özellikle akran öğrenimi aracılığıyla yeni kültürler, alışkanlıklar ve yaşam tarzları keşfetmelerine; dayanışma, demokrasi, arkadaşlık gibi değerleri güçlendirmelerine imkân tanımaktadır. Gençler, bu program kapsamında yurt dışındaki projelere katılabilecekleri gibi yurt içinde de uluslararası projeler yürütebilmektedirler.

SİVİL TOPLUM VE DİJİTALLEŞME

Doç. Dr. Betül Önay Doğan

Sosyal medya araçları, Sivil Toplum Kuruluşlarının üyelerine, halka, bağışçılara, sivil toplum aktörlerine, kamu kurumlarına, yerel yönetimlere ve toplumun diğer kesimlerine ulaşmaları, kamuoyu oluşturmaları için etkili bir zemin olma özelliği taşımaktadır.

Sosyal medya aracılığıyla STK'lar, amaç ve hedefleri doğrultusunda günceli yakalayabilmekte, savunuculuk faaliyetleri yürütebilmektedir. Düşük maliyetli bir araç olma özelliğiyle de dikkat çeken sosyal medya, sadece iletişim sağlamaz, etkileşim ve hız için de vazgeçilmezliğini ortaya koyar. Sosyal medya, özsunum ve kendini ifade etme sürecinde yüksek ve düşük profilli araçlar içerir.

Her geçen gün farklılaşan ve çoğalan sosyal medya araçlarının kullanımında en kritik noktalar içerik oluşturmak ve iletişimi stratejik temelli kullanmaktır. İçerik, Sivil Toplum Kuruluşunun beklentisine göre şekillenir. İçerik oluştururken temel sorular şu şekilde özetlenebilir:

- » Nasıl ayrışmalıyız?
- » Tonumuz ne olmalı?
- » İçerik ne olmalı?
- » Hangi mecraayı kullanmalıyız?

GÖÇ, İNSANİ YARDIM ALANI VE SİVİL TOPLUM

Göç, insanların buldukları yerden ekonomik, sosyal, siyasal, dini veya kültürel nedenlerden dolayı başka bir yere gitmeleri şeklinde özetlenebilir. Göç kavramı, zorunlu göç, gönüllü göç, yasal göç, yasa dışı göç, işçi göçü, beyin göçü, geçici göç, kalıcı göç, iç göç, dış göç ekseninde değerlendirilebilir.

Türkiye, stratejik konumu sebebiyle tarih boyunca göçmenler tarafından en çok tercih edilen ülkelerden birisi olmuştur. Türkiye, göç kapsamında hem transit hem de göç edenlerin yerleştiği bir yer olma özelliği taşımaktadır.

Göç, ekonomik ve sosyo-kültürel sorunları beraberinde getirdiği için, ev sahibi toplumun ve göçmenlerin uyum sürecinde ve sorunların çözümünde Sivil Toplum Kuruluşlarının önemli bir rolü bulunmaktadır. STK'ların faaliyetleri genellikle, rehberlik, insani yardım, sağlık, eğitim hizmetleri ve uyum konularına odaklanmaktadır.

Tarih boyunca örneklerini sıklıkla gördüğümüz, küresel bir sorun olan göç konusunda süreci iyi yöneten ve kapsayıcı göç politikaları yapılandıran, STK'ları dahil eden ülkeler göçle beraber önemli kazanımlar elde ederler.

SOSYAL MEDYANIN GENÇLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ VE GÖNÜLLÜ ÇALIŞMALAR

Doç. Dr. Betül Önay Doğan

Gönüllülük; maddiyata dayanmayan motivasyon, başkalarının yararı için özgür irade ile yapılan eylemlerdir.

Gönüllüler uzmanlıklarını, enerjilerini, bilgilerini ve zamanlarını karşılık beklemeden sunmaları sebebiyle Sivil Toplum Kuruluşlarının en önemli kaynağını oluşturmaktadırlar.

Sivil Toplum Kuruluşları çalışmalarının büyük bir kısmını gönüllülerin desteği ile gerçekleştirmektedir. Bu insan kaynağına erişim, erişim sağlandıktan sonra ise sürekliliğini sağlamak Sivil Toplum Kuruluşları için önemli bir husustur.

Gönüllülük, sivil toplumda ya da Sivil Toplum Kuruluşları aracılığıyla toplumsal yarar sağlamayı amaçlamasının yanı sıra aktif yurttaşlık ile ilgili bir kavram olarak bireylerin toplumsal katılımını sağlayan bir süreçtir.

Gönüllü Yönetim Sürecinin Planlanması:

- » Gönüllülüğün belirlenmesi ve belirlenen gönüllülük türüyle ilgili çağrılarının alınması,
- » Gönüllünün tanınması ve seçilmesi,
- » Gönüllünün eğitimi gönüllü iletişim sürecindeki kilit kavramlar,
- » Motivasyon,
- » Tanıma,
- » Benimseme/bağlılık,
- » Sürdürülebilirlik,
- » Gönüllünün çalışmalarının desteklenmesi ve takibi.

Gönüllülerin STK'lar Kanalıyla Elde Ettiği Kazanımlar:

- » Değerler,
- » Bireylerin sahip olduğu beceri ve yeteneklerini kullanabildiği veya yeni beceriler edinebileceği gelişim ve öğrenme fırsatları,
- » Diğer gönüllülerle ve farklı kişilerle yaratacağı sosyalleşme imkânı,
- » Sosyal ve profesyonel hayatı etkileyebilecek sosyal ve profesyonel kariyer beklentisi,
- » Bireyin üzerine düşen görevi yerine getirdiğine dair inancın oluşması için koruma ve sahip çıkma içgüdüsünü kullanması,
- » Bireyi güçlendirme fırsatı.

Genç Değerler Sivil Toplumda Projesi

ATÖLYE ÇALIŞMALARI

ÖZDEĞENÇ
Kültür, Değerler, Çocuk ve Gençlik Vakfı

ATÖLYELER

Sivil toplum alanındaki güncel tartışmaları gençlik bakış açısıyla ele almak, seminerlerde edinilen bilgileri değerlendirmek, öğrenme süreçlerini interaktif bir zeminde sürdürülebilir kılmak amacıyla dört atölye çalışması yapılmıştır.

Gençler atölye çalışmaları kapsamında gruplara ayrılarak belirlenen konular üzerinden görüş ve önerilerini yansıtan çalışmalar hazırlamış, belirledikleri sözcüler kanalıyla sunumlarını gerçekleştirmiştir. Atölyelere katılan her gencin belirlenen konuyla ilgili katkı yapmasını sağlayacak teknikler uygulanmıştır. Atölyelerde role play uygulamalarıyla gençlerin sivil toplum alanının farklı bileşenleri (genç, gönüllü, Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticisi, kamu temsilcisi vb.) ile empati kurmaları sağlanmıştır. Gençler bu çalışmalar sırasında sorunların tespitinin yanı sıra özgün çözüm önerileri geliştirme konusunda da vizyonlarını ortaya koyma fırsatı bulmuşlardır.

Gerçekleştirilen Atölyeler:

- » Gençlerin Yerel, Ulusal, Uluslararası Karar Alma Süreçlerine Katılımının Güçlendirilmesi
- » Sosyal Sorumluluk Çalışmalarının İçinde Bir Gençlik ve Yeni İletişim Araçlarının Bu Alanda Etkin Kullanımı
- » Gençlik Politikalarının Gönüllülüğü Arttırıcı Şekilde Geliştirilmesi
- » Sürdürülebilir Bir Gençlik Çalışması İçin Gereklilikler

Atölye çalışmalarının sonucunda oluşan somut öneriler, “Gençlik Politikalarının Gönüllülüğü Arttırıcı Şekilde Geliştirilmesi” ve “Sürdürülebilir Bir Gençlik Çalışması İçin Gereklilikler” başlıklarıyla rapor haline getirilmiştir.

ATÖLYELERDE GELİŞTİRİLEN ÖNERİLER

- » Rekabetin çok güçlü olduğu bir sistemde gönüllülük gelişme zemini bulamaz. Dolayısıyla eğitim sisteminde rekabeti azaltıcı dönüşümlerin planlanması gerekmektedir.
- » Dernek ve vakıfların üniversite yerleşkelerinin yakınlarında eklentilerinin veya projelerinin olması için teşvikler verilmelidir.
- » Gençlerin gönüllülük yaparak elde ettiği kazanımları akranlarıyla paylaşmalarını sağlayacak platformlar ve projeler yapılandırılmalıdır.
- » Her yaş grubuna yönelik gönüllülük dersleri planlanmalı, bu dersler sınıf geçmede baraj niteliği taşınmalıdır.
- » Kamu istihdamlarında KPSS puanının yanı sıra gönüllü çalışma yürütmüş olmak avantaj olarak kabul edilmelidir.
- » Askerlik sürecindeki gençlere gönüllülük konusunda eğitimler verilmelidir.
- » Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın yapısında var olan gönüllülük başlığının fonksiyonu artırılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.
- » Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın aile kurumuna yönelik destek çalışmalarında gençler de gönüllü olarak katkı sağlayabilmelidir.
- » Bakanlıklarca gönüllülük ofisleri kurulmalı, bu ofisler kanalıyla gençler gönüllü olarak staj veya sosyal hizmet yapabilmelidir.
- » Türkiye'de gönüllülüğün artmamasının en büyük nedenlerinden birisi de bireylerin dert edinmeyi, iyileştirmeyi, fayda sağlamayı içselleştirmemesidir. Buna yönelik çözüm olarak STK kültürünün siyasal kimlikten arındırılarak her alana nüfus edebilecek şekilde yapılandırılması sağlanmalıdır.
- » Gönüllülüğü özendirmek için gönülden yapılan başarıya ulaşmış çalışmalarla ilgili bir antoloji hazırlanmalıdır.

- » Gençleri gönüllülüğe özendirerek teşviklerin çok az seviyede olduğu görülmektedir. Bu kapsamda gençleri gönüllülüğe teşvik edici politikalar yapılandırılmalıdır. Örneğin tiyatro bileti, cep harçlığı, kitap hediyesi vb.
- » Gençlerin gönüllülüğü erken yaşta öğrenmesinin hem ruhsal hem de fiziksel olarak olumlu tesirleri bulunmaktadır. Gönüllülüğün aktif katılım düzeyinde olması da son derece önemlidir. Gençlik politikalarında gönüllülüğün artırılması için öncelikle okul ortamlarında öğrencilere gönüllülüğün ne demek olduğu, işlevlerinin neler olduğu ve daha sonra öğrencilerin bu konu hakkında neler yapabileceğini anlatan seminerlerin düzenlenmesi gerekmektedir.
- » Gönüllülük sorumluluk sahibi olmayı gerektirmektedir, bu bağlamda sorumluluk bilinci aşlamak için gençleri, yaşlılara, çocuklara, engelli bireylere yönelik yardım faaliyetlerine yönlendirmek son derece önemlidir.
- » Gençlik bir ülkenin potansiyel gücüdür. Bu enerjiyi etkili bir biçimde değerlendirmek sürdürülebilir toplumlar inşa etmek için önemli bir adımdır. Gönüllülüğü ve sosyal çalışmalara yönlendirilmeyen gençler nispeten güvensiz ortamlarda varlık gösterebilirler.

- » Gençlerin rol model olarak kabul ettiği farklı sahalardan kişilerin gönüllülüğü özendirici paylaşımlar yapılması planlanmalıdır.
- » Gençlerin gönüllülüğü sadece bilmesi değil, içselleştirmesi, yaşam biçimi olarak kabul etmesi de gerekmektedir. Sahadaki politikaların yapılandırılmasında bu bakış açısının dikkate alınması önemlidir.
- » STK'lar gençlere nasıl ulaşabilecekleri konusunda yeterli farkındalığa sahip değiller, bu alanda yenilikçi yaklaşımların geliştirilmesi gerekmektedir.
- » Kamuya açık alanlarda STK'ların bilgilendirmelerinin ve duyurularının daha fazla gence ulaşacak şekilde yer alması sağlanmalıdır.
- » Yeni nesil iletişim araçlarının aktif ve sürdürülebilir şekilde STK çalışmalarının duyurulması için özgülmesi sahaya olumlu katkı yapacaktır.
- » Gönüllü çalışmalar eğitim kurumları tarafından staj olarak değerlendirilmelidir.
- » Gençlerde ulusal ve uluslararası düzeyde kardeş şehir ziyareti bakış açısı yerleştirilmelidir.
- » Yerel veya ulusal projelerde toplumsal gönüllülük faaliyetlerinde yer alan gençlere ulusal veya uluslararası hareketlilik imkanları sağlanmalıdır.
- » Gençler için %75 indirim sağlayacak şekilde destek kartı sistemi sporda, sanatta, kültürel etkinliklerde kullanılacak şekilde yapılandırılmalıdır.
- » Ulaşımda kullanılan öğrenci kartlarının ulusal akreditasyonu sağlanmalıdır.
- » Öğrencilere ilk bilgisayar almaları sürecinde destek verilmelidir.
- » KYK borçlarına faiz işletilmemeli, evlenen gençlerin KYK borçları silinmelidir.
- » Bisiklet durakları tüm üniversitelere zorunlu hale getirilmelidir.

- » Gençlerin gönüllülük alanında aldığı dersleri takiben uygulama projelerinin yürütülmesi zorunluluk haline getirilmelidir.
- » Okullarda sivil toplum atölyelerinin yapılmasının yanısıra, her dönem öğrencilerin bir Sivil Toplum Kuruluşuna gönüllü olması sağlanarak, bu alanda hareketlilik oluşturulmalıdır.
- » Gençlere de ulaşacak şekilde STK fuarları organize edilmelidir.
- » Gençlere yönelik puantaj imkanı sağlayan “iyilik kartı” uygulaması yapılandırılmalıdır. Bu kapsamda gönüllülerin yaptıkları her faaliyetin saatine göre belli puanlar kazanması, kazanılan puanların sinema, tiyatro gibi alanlarda kullanması mümkün olmalıdır.
- » Sivil toplumda gönüllü olarak yapılan çalışmaların CV’lerde yer alması, özellikle akademik çalışma planlayan gençlerin gönüllü çalışmalarının belli bir oranda avantaj oluşturması sağlanmalıdır.
- » Üniversitelerin öğrenci kulüplerinin fon imkanları genişletilmelidir.

İYİ ÖRNEKLER VE UYGULAMALAR

İYİ ÖRNEKLER VE UYGULAMALAR

Sivil toplum alanında teorik çalışmalarını tamamlayan gençlerin, sahadaki iyi örnek ve uygulamaları tanımaları için üç kurum ziyareti gerçekleştirilmiştir.

Kurumların seçiminde, farklı alanlarda hizmet etmeleri, yazılı kültür ve şeffaflığa önem vermeleri, sahada katma değer oluşturmaları ve birleştirici bir vizyonla yenilikçi yöntemleri uygulamaları tercih sebebi olmuştur.

Proje katılımcısı gençlerle birlikte aşağıdaki kurumlara yapılan ziyaretlerde, kurum yöneticilerinden kuruluş hikâyeleri, çalışma yöntemleri, proje ve iyi uygulamaları ile ilgili bilgi alınmıştır.

- İslam İşbirliği Teşkilatı üyesi ülkelerin ve diğer ülkelerde yaşayan Müslüman gençlerin her yönüyle gelişmesi, çok yönlü işbirliklerinin sağlanması amacıyla faaliyetler yürüten İslam İşbirliği Teşkilatı Gençlik Forumu,
- Bilgi, politika ve strateji üreterek, karar alıcılar ile sivil toplum arasında bir köprü vazifesi icra edecek biçimde faaliyetler yürüten İlke İlim Kültür Eğitim Vakfı,
- Ulusal ve uluslararası yardım organizasyonlarıyla gönüllülük alanında yenilikçi uygulamalar geliştiren, insani yardım alanında çalışan kurumlar arasında koordinasyon sağlayan Bir İnsan Dünyaya Bedeldir Sağlık ve Eğitim Gönüllüleri Derneği (BİSEG) ve Gönüllüler Hareketi.

ICYF

ISLAMIC COOPERATION YOUTH FORUM

منتدى التعاون الإسلامي للشباب

FORUM DE LA JEUNESSE DE LA COOPÉRATION ISLAMIQUE

İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI GENÇLİK FORUMU (ICYF)

İslam İşbirliği Teşkilatı Gençlik Forumu (ICYF), İslam İşbirliği Teşkilatında zamanla fark edilen gençlik yapılanması eksikliğinden doğmuş olan bir yan kuruluştur. 2004 yılında İslam Konferansı Diyalog ve İşbirliği İçin Gençlik Forumu adıyla İstanbul'da kurulmuş, 2008 yılında İslam İşbirliği Teşkilatı tarafından da ilgili kuruluş olarak resmen tanınmıştır.

İslam İşbirliği Teşkilatı üyesi ülkelerin ve diğer ülkelerde yaşayan Müslüman gençlerin her yönüyle gelişmesi, çok yönlü işbirliklerinin sağlanması ve yoğun bir diyalog ortamının oluşturulması temel amaçlarıdır.

ICYF Yönetim Organlarının ilgili kararları ve İİT Dışişleri Bakanları Konseyi ile İslam Gençlik ve Spor Bakanlar Konferansı'nın ilgili kararları doğrultusunda çalışmaktadır.

Türkiye, Forum'a 2009 yılında imzalanan anlaşma doğrultusunda İstanbul'da ev sahipliği yapmaktadır.

ICYF PROJE ÇAĞRILARI

ICYF, genç girişimciler, öğrenciler, gençlik önderliğindeki kuruluşların temsilcileri ve aktif topluluk temsilcileri tarafından yürütülen projeler için çağrılarda bulunmaktadır. ICYF diyalogu ve işbirliğini teşvik etmeyi, toplulukları yeniden inşa etmeyi ve İİT devletlerinin refahını olumlu yönde etkilemeyi amaçlayan projeleri finanse edip desteklemeyi hedeflemektedir. Sürdürülebilir kalkınma, girişimcilik ve toplumsal katma değer oluşturan konularda genç fikirlerin desteklenmesine olanak sağlamaktadır.

OIC YOUTH CAPITAL

İslam İşbirliği Teşkilatı üye devletleri bünyesinde olan şehirleri gençlik başkenti seçerek, gençlerin belirtilen başkentte bir araya gelmesi ve çeşitli etkinliklere katılımı hedeflenmektedir. Bu faaliyet gençlerde kültürel ve değerler odaklı bir etkileşim oluşturmaktadır.

MODAL OIC

Forum tarafından üstlenilen organizasyon; uluslararası ilişkiler teorisi, pratiği, etkin iletişim ve çok taraflı diplomasi konularında katılımcıları eğitmeyi amaçlayan İslam İşbirliği Teşkilatı'nın akademik bir simülasyonudur. Üye ülkelerin gençlerinin katıldığı bu faaliyetin etkisi her geçen yıl artmaktadır.

ICYF AKREDİTASYON VE KATILIM

ICYF bünyesinde bireysel temsil için herhangi bir mekanizma bulunmamaktadır. Gençlerin Forum'a katılımı üye oldukları bir Sivil Toplum Kuruluşu vasıtası veya etkinliklere iştirak etme şeklinde gerçekleşmektedir.

Forum, gençlerin bireysel katılımlarını desteklemek amacıyla yıl içerisinde ev sahibi ülke ve diğer üye ülkelerde yılın çeşitli zamanlarında etkinlikler, yarışmalar, kamplar düzenlemektedir. Forumun internet sitesi ve sosyal medya hesapları takip edilerek etkinliklerden haberdar olmak mümkündür.

İLKE İLİM KÜLTÜR EĞİTİM VAKFI

İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı, toplumsal ihtiyaçların giderilmesi için faydalı işler yapmayı ve sosyal problemleri çözmeye yönelik fikirler üretmeyi kendisine şiar edinmiştir.

Bu kapsamda çalışmalarını Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu alanlarda bilgi, politika ve strateji üreterek, karar alıcılar ile sivil toplum arasında bir köprü vazifesi icra edecek biçimde gerçekleştirmektedir.

Eğitim, iş ahlakı, sivil toplum, hukuk ve yönetim alanlarında şimdiye kadar gerçekleştirdiği çalışmalarla topluma önemli katkılar sağlamıştır. 2021 itibariyle bünyesinde kurduğu araştırma merkezleri ile çeşitli alanlarında önemli çalışmalar yapmaya devam etmektedir.

ARAŞTIRMA MERKEZLERİ

Toplumsal Düşünce ve Araştırmalar Merkezi (TODAM):

Türkiye ve dünyadaki fikri birikim ve yönelimleri takip etmekte, toplumsal değişim alanında araştırmalar yapıp veri setleri ve analiz modelleri oluşturmakta, önemli sosyal sorunları veriler ışığında ele almakta ve bu sorunlara çözüm önerileri geliştirmektedir.

Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi (EPAM):

Türkiye’de eğitim alanının güçlenmesini sağlayacak çalışmalar yaparak bütün dünyada eğitimde fırsat eşitliğinin ve adaletin sağlanmasına katkı sunacak bir birikim oluşturmak için çalışmalar yapmaktadır.

İslam İktisadı Araştırma Merkezi (İKAM):

İslam iktisadı düşüncesinin küllü bir şekilde inşası için yetkin fikir ve teorilerin üretilmesini teşvik etmeyi ve yeni çalışmalara zemin teşkil etmeyi amaçlamaktadır.

Sivil Toplum Akademisi (STA):

Türkiye’de sivil düşüncenin ve faaliyet alanının gelişmesi için modeller üretmekte ve Sivil Toplum Kuruluşlarının kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi için eğitimler, etkinlikler ve buluşmalar düzenlemekte, çeşitli yayınlar çıkartmaktadır.

İLKE Vakfı araştırma merkezleriyle ürettiği çıktılarının yanında projeleriyle de odak alanlarına önemli katkılar sağlamaktadır.

2018 yılında faaliyete geçen Geleceğin Türkiye Projesi ile eğitim, yükseköğretim, yönetim, ekonomi, dış politika, sosyal politikalar, kültür politikaları ve sivil toplum alanlarında raporlar hazırlayarak bir gelecek projesiyonu oluşturmayı amaçlamaktadır.

2020 yılında faaliyete geçen Alan İzleme Raporları Projesi ile eğitim, iktisat, hukuk ve sivil toplum alanlarında yıllık önemli gelişmeler, veriler ve vakalar ekseninde derlenip sorunlar ve gidişat ortaya konulmakta, bu alanlarda çözümler üretmeyi mümkün kılacak bir bakış oluşturulmaktadır.

BİSEG VE GÖNÜLLÜLER HAREKETİ

BİSEG Bir İnsan Dünyaya Bedeldir Sağlık ve Eğitim Gönüllüleri Derneği ve koordinatörlüğünü yürüttüğü Gönüllüler Hareketi, bireysel veya kurumsal yardım organizasyonlarını buluşturan, bir başkası için kaygı duyan herkese açık bir iyilik platformu şeklinde faaliyet göstermektedir.

Yurt içi çalışmaların yanı sıra 2005 yılından bu yana Afrika'ya yönelik sağlık hizmetleri ve insani yardım çalışmalarına odaklanmaktadır.

Doktor, hemşire ve lojistik personelden oluşan ekiplerle Nijer'de göz ameliyatları, diş operasyonları ve sünnet organizasyonları gerçekleştirilmektedir. Yapılan organizasyonlarla 2021 yılı sonu itibarıyla, 10.065 kişi katarakt ameliyatı, 5.545 kişi cerrahi ameliyat, 24.698 diş çekimi, 39.733

sünnet gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 164.981 kişi poliklinik muayene hizmeti almıştır.

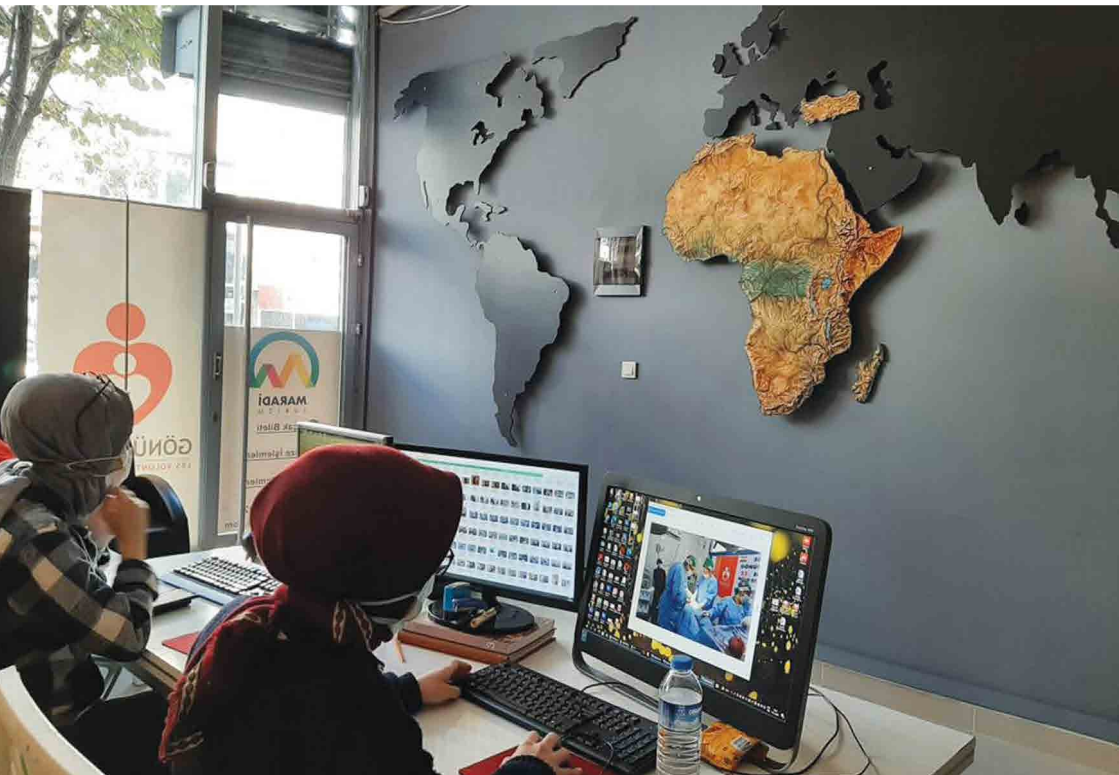
Sağlık hizmetinin yanı sıra insani yardım çalışmaları ekseninde, 1.410 su kuyusu Afrika ülkelerine kazandırılmış, keçi bağışlarıyla ailelere sürdürülebilir ekonomik destek verilmiştir. Hali hazırda devam eden bu projelerin yanı sıra, ekmek, gıda, sıcak yemek dağıtımı yapılmakta, köylere değirmen bağışı yapılarak günlük hayatın kolaylaşmasına katkı sağlanmaktadır.

Afrika'da genellikle doğuma bağlı anne ölümleri oranı oldukça yüksek seyretmektedir. Anne başına ortalama doğum oranının 7.2 olduğu göz önüne alındığında, anne ölümlerinin ardından bakıma muhtaç en az beş çocuk ortada kalmaktadır. Bu çerçevede Afrika'da kurumsal çocuk bakımı son derece önemli bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Nijer'de yedi adet yetimhane Gönüllüler'in sponsorluğunda hizmet vermekte, ayrıca Burkina Faso ve Çad'da yetimhane çalışmaları devam etmektedir. Yetimhanelerde kalan çocukların beslenme, barınma ihtiyaçlarının karşılanması ve iyi bir eğitim almaları için projeler yürütülmektedir.

BİSEG, ülkemizde de T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile yaptığı protokol çerçevesinde Çocuk Evleri çalışması yaparak kimsesiz çocuklara korunma ve bakım sağlamakta, çocukların bedensel ve psikososyal gelişimleri ile eğitimlerinin tamamlanmasına destek olmaktadır.

Ayrıca Gönüllüler Hareketi ve BİSEG, saha deneyimi ile alandaki insani yardım organizasyonlarının bir arada hareket etmesi ve eşgüdümle projeler yürütmesi için öncülük etmektedir.

Genç Değerler Sivil Toplumda Projesi
STAJ DENEYİMLERİ

STK STAJI

Proje faaliyetlerine katılan gençler, edindikleri bilgileri uygulamaya geçirmek ve STK'ların çalışma ortamlarında deneyim kazanmak için yirmi saat STK stajı yapmışlardır. STK'larda etkinlik, organizasyon, insani yardım, idari işler, araştırma-geliştirme vb. faaliyetlerde görev alarak çalışmalarını staj formları üzerinden belgelemişlerdir.

Gençlerin stajları, ev sahibi kurum tarafından aşağıdaki kriterler doğrultusunda değerlendirilmiştir:

- » Ekip çalışmasına yatkınlığı
- » Kendisini geliştirme isteği
- » Sosyal diyalog/iletişim
- » Sorumluluk üstlenme
- » Organizasyon becerisi
- » Zamanı kullanabilme

Projenin sürdürülebilirliğini sağlamak, gençlere sivil toplum sahasını göstermek, deneyimlerini artırmak amacıyla planlanan Staj Programına katılan gençler, “Genç Değerler Sivil Toplumda Projesi” ni başarıyla tamamlayarak sertifika almaya hak kazanmışlardır.

Özlenen Çocuk ve Gençlik Derneği'nin bu projesi vesilesiyle ilk defa bir STK'da stajyerlik yaptım. Hayatta, “İyi ki orada bulundum” dediğim değerli anlardan biriydi bu yirmi saat. Kısa süreli stajyerlik yaptığım bu yer, hem Türkiye'deki yoksul ailelere, hem de Afrika'daki insanlara yardım sağlıyor.

Uzak bir kıtada yapılan bu yardımları sistemsel olarak düzenlerken, o insanların yardıma muhtaçlığını görmek, ülkemden insanların gönüllü olarak seferber oluşlarını izlemek bende bambaşka bir ufuk açtı.

Dernekte tanıştığım değerli insanlar ile de bağı koparmadan, elimden geldiğince yardımcı/gönüllü olmaya çalışacağım. Çünkü o insanlar oradalar, yardıma muhtaçlar ve onların sesi olmaya çalışan bu kuruluşun da dediği gibi, gerçekten “Bir insan dünyaya bedeldir!”

Sümeyye Gürlü

Proje doğrultusunda staj yapma aşamasına geldiğimizde bunun için kendime BİSEG’i yakın buldum.

Beni heyecanlandıran bir dernek oldu. Yaşadığım deneyim boyunca BİSEG yapısı bana tanıtıldı ve bu süreçlere küçük görevlerle dahil edildim. Staj boyunca derneğe dair yeni fikirler de ortaya koymaya çalıştım ve bu fikirler oradaki insanlar tarafından dinlendi ve önemsendi. Bunlar da bana tam anlamıyla bir staj deneyimi sundu.

Gelen bağışları sisteme kaydederken gördüğüm su kuyuları, ekme dağıtımı, göz ameliyatı gibi başlıklar ve gerçekleşen yardımların sayıları beni büyüledi. Bunlara bakarken içimin ferahladığını hissettim. BİSEG tam anlamıyla iyilik kervanı olarak gördüğüm bir yer olarak bende kaldı ve böyle kalmaya devam etmesini de istediğim için gönüllülerinden birisi oldum.

Berra SARI

Hayat varlığı sorgulanan bir durum, hatta bunun da ötesinde varlığın kendisi sorgulanan bir idea... Pekâlâ bir varlık olarak ben ne yapıyorum bu hayatta?

Zihinlerde çırpınan bir söz:

“Gökkubede hoş bir seda bırakmak” ve daha ötesini de söylüyor kimi zaman.

Güzel yarınlar inşa etmelisin, geleceğe güzel yarınlar bırakın el ele...

İşte modern zamanlarda bunun adı gönüllülük ve sistemi sivil toplum ile karşı karşıya olan biz mahviyetkarane gençler...

Bu düşünce dizesini meydana getiren ve geliştiren ÖZLENDER, verdiği eğitimlerle sivil topluma daha eğitimli gençler, staj faaliyetleri ile gönüllülüğü tatmış bireyler kazandırdı diyebiliriz. Aynı zamanda gönüllülük sürecinde heyecanlı ekip ruhu, bir gence dokunmak, özellikle bilginin infakı zarafet gösteren pırıl pırıl gençlere nakşederken yaşadığım 20 saat en kıymetli vakitler olagelmıştır. Gönüllülük stajı, ahilik, birlik, infak ve gelecek adına bizleri yeni projelerin hayali ile kuşatmıştır.

Elif Habib

ÖZLENDER'in "Genç Değerler Sivil Toplumda Projesi" kapsamında aldığımız eğitimler, temelde gençlerin "ben" olgusunun dışına çıkıp, önce çevresinin, sonra dünyanın farkına varmasını sağladı. Bir taş alıp yoldan kaldırmanın inceliğiyle başlıyor aslında yolculuk. Yani birşeyleri güzelleştirmek için gönüllü olmak çok zor, kapsamlı ama uzakta değil.

Projede, eğitimler yanında bizlere staj imkanı da sunuldu. Stajımızda gönüllülüğün pratikte nasıl olduğunu yakından gözlemlemiş olduk. Ben HEKVA'nın geridönüşüm için ortaya çıkmış, hem bireylerin ihtiyaç fazlası ürünleri teslim edilebildiği hem de ihtiyaç sahiplerinin rahatça uygun fiyatlara giyim eşyaları alabildiği Çıtçıt Mağazasında stajımı gerçekleştirdim.

Satış deneyiminde bulundum, barkot sistemine yardım ettim, farklı yerden destek istendiğinde oraya intikal ederek gönüllülüğün tek bir kapsamda olmadığı, belli iş kalemlerinin yanında eksik olan yeri doldurabilmek olduğunu da anladım.

Kattıkları deneyimler ve bilgiler için ÖZLENDER ve HEKVA'ya sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Rüveyde Arslan

Gönüllülük ve sivil toplum üzerine aldığımız eğitimler sonucunda gönüllülüğe hayatımda yeterince yer vermediğimi, topluma faydalı işlerin içerisinde daha fazla yer almam gerektiğini düşündüm.

Katıldığımız Genç Değerler Sivil Toplumda Projesi kapsamında çeşitli Sivil Toplum Kuruluşlarını ziyaret ettikten sonra çok kıymetli işler yapan insanların olduğunu, sivil toplumun büyük bir güç barındırdığını bir kez daha anladım.

İLKE Vakfı'nda staj yaptığım süreçte benimle çok güzel ilgilendiler. Neler yaptığımı, hangi alanda fayda sağlayabileceğimi, ne istediğimi konuştuk.

İktisat Fakültesi mezunu olmam sebebiyle, bünyelerinde bulunan İKAM'da (İslam İktisadi Araştırma Merkezi) stajımı gerçekleştirdim. İslam İktisadi alanında yürüttükleri araştırmalarda yardımcı olmaya çalıştım.

Bu şekilde bir fayda sağlayabilmiş olmak beni mutlu etti. Kendim de birçok şey öğrenmiş oldum.

Şunu anladım ki, sivil toplumda yer almanın ve gönüllülüğün, ne şekilde olursa olsun verdiği manevi bir haz ve farkında olmadan bize öğrettiği çok fazla şey var...

Ayşe Nüseybe Mete

Öncelikle gençlere böyle bir imkan sunduğunuz için tüm genç arkadaşlarım adına teşekkür etmek istiyorum. Gençler bir ülkenin potansiyel gücüdür. Gençlere ihtiyaç duydukları eğitim ve geliştirme faaliyetleri ile sağlıklı çalışma ortamı sağlandığı takdirde gençler toplumun sesi olacaktır.

Toplumların kalkınması ve gelişmesi amacıyla gençlere yönelik bu eğitimlerin sık sık verilmesi gerektiği kanaatindeyim.

Programa başlarken herkeste kendini ifade edememe sıkıntısı vardı. Yıllarca STK'larda gönüllü çalışan birisi olarak bu programda belli başlı bazı eksikliklerimi tespit ettim. Programa adaptasyon sağladıkça eksiklerimi tamamlamaya başladım.

Programda faydalı birçok etkinlik yaptık; çalıştaylar, kürsü konuşmaları, gönüllülük vs... Birçok kurum ve kuruluşları ziyaret ettik, kurumların çalışmalarını profesyonel kişilerden dinleme şansı bulduk. Bu işi daha iyi kavrayabilmek için stajlar yaptık. Burda da çok güzel tecrübeler edindik.

Stajım kapsamında bir kurumun planlama ve koordinasyon ekibiyle çalıştım. Etkinlikler nasıl planlanır tüm aşamalarıyla öğrenme fırsatım oldu. Hem çalışmaları yakından takip edebiliyorsunuz hem de tecrübe edinmiş oluyorsunuz. Böyle bir programa katılmak istiyorsan fazla düşünme, harekete geç...

Enes Songül

Genç Değerler Sivil Toplumda Projesine katılmak hayatımda önemli bir dönüm noktası oldu. Yapılan seminerler ve staj uygulamaları, değerli bilgileri öğrenmemi, güzel tecrübeler kazanmamı sağladı. Stajımı BİSEG Derneği'nde tamamlayarak gönüllü oldum.

BİSEG Derneği muhtelif alanlarda yardımlarda bulunmaktadır. Afrika ülkelerinden Nijer'e yönelik faaliyetlerinden son derece etkilendim. Bu yardımlar; su kuyusu, Kurban Bayramı'nda kurban kesip yardıma muhtaç olanlara dağıtmak, dul kadınlara kuzu sütü yardımı gibi özetlenebilir. Mamafih göz, diş ve kadın hastalıkları alanında Türk doktorları yüzlerce ameliyat yapmaktadır.

BİSEG Derneği'nde yapmış olduğum stajda pek çok bilgi, deneyim elde ettiğimi ve yardım ettikleri ülkelerdeki toplumsal yaşantıların nasıl olduğu, ne yönde ilerlediği, yapılan yardımların yalnızca maddi değil aynı zamanda manevî yönden de muhim olduğunu tetkik ettim. Yapılan hiç bir iyiliğin küçümsememesi gerektiği ve yardımın küçüklüğü ya da büyüklüğü fark edilmeksizin bir değeri olduğunu yapmış olduğum stajyerlik deneyimiyle daha iyi anladığımı düşünüyorum. Filhakika duygularım tarifsiz... Hem duygusal açıdan hem de yardım etmenin verdiği huzuru, mutluluğu, sevinci yaşamak çok güzel tecrübe kazanmamı sağlamıştır. Hiçbir iyilik boşa değildir; gönüllü olalım, iyilik yapalım. İyiliği küçümsemeden çabalayalım, dünya o zaman daha çok güzelleşir!

Seher OĞUZ

Öncelikle bu etkinliği düzenleyen, tasarlayan herkese çok teşekkür ederim. Birçok alanda kendimizi geliştirebildiğimiz, fikirlerimizi paylaşıp üzerine tartışabileceğimiz dolu dolu 5 gün geçirdik. Bize sunulan bu staj fırsatı da kendimizi sahada gösterebileceğimiz bir imkandı ve bu zamanları da çok kaliteli geçirdiğime inanıyorum.

Stajımı İLKE/İlim Kültür ve Eğitim Vakfı'nda tamamladım. Kuruma ilk gittiğimde ufak bir mülakat gerçekleştirdik. Hangi alan bana daha uygun, hangi ekibe destek verebilirim, bunu belirlememiz gerekiyordu. Kendimden ve ilgi alanlarımdan bahsettim. Daha sonra bana bu yolculuğumda yardımcı olan Merve Hanım'ın benimle tekrar iletişim kurmasını bekledim. En sonunda karar verildi. İLKE'nin her ay çıkardığı Müslüman ülkelerin gündemlerini konu alan bir derginin yeni çıkacak sayısına yardım etmem uygun görüldü. Hemen ertesi gün kuruma giderek ilk staj gününe başladım.

Staj yaptığım üç gün boyunca raporları birleştirip, uygun görseller bulup, içindekiler kısmını oluşturdum. Bu benim yaptığım ilk stajı ve gerçekten çok heyecanlıydım. Kısa sürse de son derece verimli geçti günlerim ve bir işe katkı sağlamanın verdiği mutlulukla doldum taşım.

Cümlelerimi bitirirken ÖZLENDER'e bize sunduğu bu deneyim için tekrar teşekkür ediyorum. Bir sonraki projelerinize katılmak için büyük bir istek duyduğumu da belirtmek istiyorum.

Büşra Yeşilyurt

Özlenen Çocuk ve Gençlik Derneği'nin "Genç Değerler Sivil Toplumda" projesi sayesinde HEKVA'da staj yapmış buldum.

Toplam yirmi saat süren bu stajda görev aldığım pozisyon Yardım Direktörlüğüne bağlıydı. Kasım ayı dağıtımını hep birlikte yaptık. Karşılama, dağıtım süreci hakkında bilgilendirme, dağıtım başlangıcı, ailelerin karşılanarak ve yemeklerinin kendilerine paketlenerek hazırlanması... Bu süreçte benimle birlikte iki kişi daha görevlendirildi. Dağıtımın değerlendirilmesiyle de görevim devam etti.

Yemekler kişi sayısına göre hazırlanıyordu ve streçleyip poşetlere yerleştirilmesini yapıyordum. Gelen ailelere imza attırdıktan sonra teslim ediyordum. Onların mutluluğu bizim de mutluluğumuz oluyordu. Çok güzel bir deneyimdi benim için. Dolu dolu yirmi saat geçirdim.

Merve Kübra Eybek

ÖZLENDER'in programına katıldığım da sadece seminerler olacak sanıyordum, yirmi saatlik staj yapacağımızı duyduğumda ise önce şaşırđım sonra ise "acaba nasıl olacak" diye düşünmeye başladım çünkü bu benim için oldukça farklı bir deneyim olacaktı. Sonuçta hayatımda hiç staj yapmamıştım ve nasıl olması gerektiğini de bilmiyordum.

Staj yeri olarak bir aşevini seçtim. Cumartesi günleri gelip-giden ihtiyaç sahiplerine o günün yemeklerini vermem ve başka bir semte gitmesi gereken yemekleri paketlemem gerekiyordu. İlk gittiğimde her şeyi teker teker anlattılar, zorlandığımda yardımcı oldular, bu sayede 20 saatlik staj vaktimi kolaylıkla tamamladım.

Bu 5 haftada çok güzel bir yolculuk geçirdim, her şey çok güzeldi, gelenlerin dualarını almak beni çok mutlu etti. Umarım bu tarz projelerde yer almak daha çok nasip olur.

Zeynep YILMAZ

Genç Değerler Sivil Toplumda Projesi-
nin, fırsat verilen gençler için önemli
bir çalışma olduğunu düşünüyorum. Özel-
likle üçüncü sektör olarak nitelenen, ulusal
ve uluslararası ölçekte önem kazanan Sivil
Toplum Kuruluşları çerçevesinde böyle bir
çalışma yapılması önem arz etmektedir.

Bu minvalde bilgi her zaman yerine kon-
malı ve teoride olan şekli pratikte de ken-
dini göstermelidir.

İçerisinde yer aldığımız bu projede önce-
likli olarak gençlere yol verilmesi ve farklı
alanlarda sistemli bir çalışma takip edilme-
sini tebrik ediyorum. Özellikle saha çalış-
malarını çok kıymetli buldum, çünkü insan
insandan öğreniyor... Çalışmada teorik böl-
ümdeki başlıklar konu çeşitliliğini sağlar-
ken; iyi örnek ziyaretlerinin alana yakından
şahitlik etmemize yardımcı olduğunu düşün-
üyorum.

Son olarak alanda staj imkânının sunul-
ması, tüm çalışma için bütünleştirici bir
etki ortaya koyduğu kanaatindeyim.

Küçük bir önerimiz olursa, daha fazla “iyi
örnek ziyaretleri” göreceğimiz nice projelere
inşallah diyorum...

Süreç boyunca projenin aşamalarında emeği
geçen herkese sevgilerimi, hürmetlerimi ile-
tiyorum.

Elif Gedik

GENÇLERİN KALEMİNDEN

KATILIM MEKANİZMASI STK'LARDA GENÇLERİN ROLÜ

Emine Büşra Yavaşoğlu*

Modern dünya, toplumu hızlı şekilde değiştirip dönüştürmektedir. Bu değişim ve dönüşüm iletişim ve teknoloji araçları ile hız kazanarak devam etmektedir. 21. yy'da adından söz ettiren küreselleşme; toplumu, devleti, ekonomiyi ve dünya sistemini etkisi altına almıştır. Bu minvalde devletlerin yönetim sistemlerinde de gerçekteşen reformlar, dünya siyasetini çok farklı bir noktaya getirmiştir. II. Dünya Savaşı sonrasında, klasik devlet anlayışının hâkim olduğu siyasal sistemlerde, devlet yönetimlerinin sert, hiyerarşik ve sorgulanamaz olması gibi unsurlar geçerliliğini yitirmiştir. Bu durum yerini daha şeffaf, hesap verilebilir ve yönetişime açık yönetim sistemlerine bırakmıştır. Yönetim sistemlerinin geçirmiş olduğu bu değişim ulus altı aktörlerin siyasal sistemler ile etkileşimde olmasını da sağlamıştır. Ulus altı aktör olarak karşımıza serbest piyasa ekonomisini yürüten şirketler, yerel birlikler ve STK'lar çıkmaktadır.

Sivil toplum, kentsel uygarlığın geliştiği toplumlarda görölen toplumsal birlikteliklerdir. (Kaypak & Bimay, 2017, s. 169). STK'ların ulusal ve uluslararası politika belirleme sürecinde, halka yakın kuruluşlar olması ve belli etnik gruplar/sınıfları temsil etmesi son derece önem arz etmektedir. Bu özelliği ile politika belirleme sürecinin daha adil ve kapsayıcı olması, toplumsal çıkarların gözetilmesi gibi konularda önemli bir konumda yer almaktadır. Modern toplumların gelişmişliğinin göstergesi

* Marmara Üniversitesi Yerel Yönetimler ve Kent Politikaları YL Öğrencisi

ve demokrasinin sağlanması konusunda STK'ların karar alma süreçlerine katılımı, vatandaşın devletin vermiş olduğu kamu hizmetine karşı duyacağı güvenin ön koşulu olarak görülmektedir. Aynı zamanda sivil toplum, demokrasi ve insan haklarının gelişmesinin temel aracıdır.

Katılım kısaca, mümkün olan her durumda, vatandaşların politika geliştirme süreçlerine dâhil olmasıdır, (Ruige, Üskent, & Micka, 2014, s. 15) şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre STK'lar konumu itibari ile idare ve vatandaş arasında uçurum oluşmasını engelleyerek köprü görevi görmektedir. STK'lar, geniş kitleleri dahil ederek, açık demokratik bir toplumda katılımın en önemli bileşenini oluşturur (Council Of Europe Civil Participation, 2019). Dolayısıyla STK'lar üyelerinin sorunlarını ifade etmek, çıkarlarını korumak ve amaçlarını dahil etmek için toplumun güvenine sahip olması, politika geliştirilmesine katkı sunmaktadır. Böylece STK'lar katılımın temel kanalını oluşturdukları için katılımı artırıcı yönde hareket etmektedirler. İnsan Hakları Evrensel Beyanname ve ona bağlı BM tarafından kabul edilmiş olan Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme “her bir vatandaşın kamu işlerinin yönetimine katılma hakkını tanımakta ve garanti altına almaktadır (Sözleşmenin 25. Maddesi uyarınca) (Vidacak, 2020, s. 17)”. BM İnsan Hakları Konseyi ve BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi (BMİHYK)'nin resmi yorumuna göre, mevzu olan madde “vatandaşların, kamuya açık tartışmalar ve kendilerini temsil edenlerle diyalog yoluyla bir nüfuz yaratarak veya kendi kapasiteleri dahilinde örgütlenerek kamu işlerinin yönetimine katılabilecekleri ve böyle bir katılımın da ifade, toplantı ve örgütlenme özgürlüklerinin garanti altına alınması ile desteklenmesi gerektiği” anlamına gelmektedir” (Vidacak, 2020, s. 17).

Sivil katılım açıklık, güven, bağımsızlığa dayanarak gerçekleşmektedir. Sivil katılım için açıklık, katılım süreçlerinin açık ve anlaşılır olarak toplumun ya da kurumun temsil ettiği çıkar gruplarında yer alan her bireyin anlaması için önemli bir adımdır. İnsan yaşamının en temel gereksinimden biri olan güven,

STK'ların karar alma süreçlerine katılımı, vatandaşın devletin vermiş olduğu kamu hizmetine karşı duyacağı güvenin ön koşulu olarak görülmektedir. Aynı zamanda sivil toplum, demokrasi ve insan haklarının gelişmesinin temel aracıdır.

sivil katılım için de önemli yere sahiptir. “STK’ların ve kamu yetkililerinin farklı rolleri olmasına rağmen, insan hayatının iyileştirilmesi ortak hedefine ancak şeffaflık, saygı ve karşılıklı güvene işaret eden hakikate dayanarak tatmin edici bir şekilde ulaşabilir (Council Of Europe Civil Participation, 2019, s. 7)”. Sivil katılımı bağımsızlık, sivil inisiyatif için son derece önemlidir. Günümüzde STK’lar çalışmalarında özel sektör ve kamu kurumları gibi kuruluşlarla iş birliğine gitmektedir. Ancak bu iş birlikleri sivil toplumun özünü ket vurmamalıdır. Çünkü STK’lar hedefleri, amaçları, kararları ve çalışma alanları açısından özgür ve bağımsız kuruluşlardır. Tüm bu özellikleri itibarıyla sivil toplum kuruluşları bireylerin ya da toplumların taleplerini yönetim birimlerine iletilmesi noktasında konumu itibarıyla karar alma mekanizmalarını etkilemektedir.

Bu kapsamda nüfusun yüzde 15,4’ünün gençlerden oluştuğu Türkiye gibi ülkelerde, gençlerin STK’lara katılımı ve ifa ettiği çalışmalar son derece önemlidir. Yukarıda yer alan ifadeler doğrultusunda gençlerin STK’lar vasıtası ile karar alma süreçlerine dahil olması ve gençlik politikalarının belirlenmesinde tepeden inme yöntemiyle ziyade gençlerin de görüşlerinin alınması katılım için önemlidir. Gençler, karar alma mekanizmalarına STK’lar tarafından yürütülen çeşitli projeler ile dahil olabilmektedir. Gençler tarafından hazırlanan ve bu projelerin çıktısı olan politika belgeleri karar alma mekanizmalarını etkisi altına almaktadır. Gençler sadece projeler ile değil ulusal ve uluslararası karar alma mekanizmalarında sivil toplumun görüşlerine yer verilen ihtisas komisyonlarına öneride bulunarak sürece dahil olabilmektedirler.

Birleşmiş Milletler (BM), Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), Dünya Bankası (DB), Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı (AGİT), Avrupa Konseyi (AK) ve Avrupa Birliği (AB) gibi ulus üstü kurumların gençlerin katılımı için sunduğu staj, dönemsel grup çalışması, proje vb. çalışmalar ile uluslararası karar alma süreçlerine katkı sunabilmektedirler. Son iki yıldır tüm dünyayı etkisi altına alan uluslararası salgın Covid-19 pandemi dönemi, dijital dünyayı hayatımızın merkezi haline getirmiştir. Bu dönemde birçok yönetim sürecine, vatandaşlar kolaylıkla ulaşım

Gençler, karar alma mekanizmalarına STK’lar tarafından yürütülen çeşitli projeler ile dahil olabilmektedir.

Gönüllülük, sağlıklı ve özgüvenli bireylerin oluşması ile kişisel fayda sağlarken, bu bireylerin yapmış olduğu faaliyetlerle de toplumsal fayda sağlayarak, toplumun katma değerini arttırmaktadır.

sağlamıştır. Gençler, yakından takip ettikleri dijitalleşme sürecini bir araç olarak kullanarak da karar alma mekanizmalarına katılım sağlayabilmektedirler.

Sivil toplumun esas noktasını oluşturan gönüllülük faaliyetleri, gençlerin kişisel gelişmelerine katkı sunmaktadır. Gönüllülük, sağlıklı ve özgüvenli bireylerin oluşması ile kişisel fayda sağlarken, bu bireylerin yapmış olduğu faaliyetlerle de toplumsal fayda sağlayarak, toplumun katma değerini arttırmaktadır.

Türkiye özelinde, tarihte yaşanan olaylar neticesinde gençler STK'lara karşı ön yargı ile yaklaşırken bu durum günümüzde değişmiştir. Gençlerin, STK algılarının değişmesinde STK'ların üstlendikleri toplumsal roller önem arz etmektedir. Gençlerin, STK'lara katılımı aksiyon ağırlıklı olmaktadır. Özellikle saha çalışmalarında gençlerin aktif rol alması onların bilgi birikim ve tecrübelerini geliştirmeleri noktasında katkı sağlamaktadır. Ayrıca sahayı yakından tanımaları genç bireyin psiko-sosyal gelişimine katkı sunmaktadır. Özetle Sivil Toplum Kuruluşlarında aktif rol alan gençler hem yaşadığı döneme etki edecek hem de geleceği inşa edecektir.

Kaynakça:

- » Council Of Europe Civil Participation. (2019). Code Of Good Practice For Civil Participation In The Decision-Making Process (Revised). (C. O. Europe, Dü.) Starzburg, France.
- » Kaypak, Ş., & Bimay, M. (2017). Yerel Yönetimlerde Karar Verme Sürecine Sivil Toplum Kuruluşlarının Katılımı: Batman Örneği. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 7(1), 165-178.
- » Ruige, A., Üskent, S., & Micka, P. (2014). Yönetişim ve Katılım Etkili Katılım için Araçlar, Yöntemler, Mekanizmalar. Katılımcılık Rehberleri 1/4. (A. Ruige, S. Üskent, & P. Micka, Dü) Ankara.
- » Vidacak, I. (2020). Sivil Toplum Kuruluşlarının Karar Alma Süreçlerine Katılımı İçin Araçlar ve Yöntemler: Hırvatistan, Estonya ve Fransa'daki İyi Uygulamalar. İstanbul: Tüsev Yayınları.

GÖNÜLLÜLÜK

Seher OĞUZ

Gönüllülük zekât vermek gibidir; hiçbir maddi karşılık veya çıkar beklemeden hür iradeyle gerçekleşir. Toplumsal refaha katkı sağlamak için ihtiyaç sahibi bireylere ya da topluma bireyin kendi isteğiyle yardımda bulunması ve kendisinde var olan bilgi, zaman veya enerjiyi sunması şeklinde de ifade edilebilir. Diğer bir ifade ile gönüllülük, üzerinde herhangi bir zorlama olmaksızın, bireyin kendi rızasıyla sorumluluk üstlenmesi, gönüllü bir faaliyet ekseninde toplumsal bir fayda üretmesidir.

“Gönüllülüğün doğasında var olan değerler, insani gelişim için geniş kapsamlı bir potansiyeli barındırır.” (UNV, 2011) Gönüllü olmak, bireyler üzerinde olumlu etkiler meydana getirmektedir. “Yapılan birçok araştırma gönüllü birey açısından, gönüllülüğün kişisel gelişime ve tatmine yol açtığını göstermektedir.” (Özden, 2008: 57)

Gönüllülüğün birey üzerindeki kişisel gelişimi tetkik edildiğinde sorumluluk sahibi olmayı öğrenmek, söz sahibi olmaya başlamak, hitap kabiliyetinin gelişimi, sosyalleşme imkânı, insanlar arasında bağı kuvvetlendirmek, yeni beceriler edinmek, katılım sağlamak, fikir geliştirmek, toplumda saygı görmek, kendini işe yarar hissetmek ve manevi değerleri kazanmak şeklinde özetlenebilir.

Gönüllülüğün karakter oluşumunda katkıları izah edilecek olursa bunlar; hoşgörü, paylaşımcılık, değer verme, değer görme, sosyal bağlılık, sadakat, aidiyet, özgecilik, güven, fedakârlık gibi pek çok duyguyu olumlu yönde geliştirdiği ve bireyler açısından pozitif bir avantaj oluşturduğu fark edilmektedir. “Gönüllülüğün, kişinin insani ve sosyal sermayesini genişlettiği, onları daha olgun, özerk, sosyal ve donanımlı bireylere dönüştürdüğü, ileriki yaşamlarında onları daha hareketli ve emek piyasasında daha şanslı kıldığı, ileri sürülmektedir” (Çakı, 2014:188)

Gönüllülük faaliyetlerinde bulunan bireyler, eğitim ve sağlık hizmetlerine katkı sağlamak, iklim krizleriyle başa çıkmaya çalışmak, insanlara temiz ve içilebilir su kaynağı tedarik etmek, çevre sorunlarında çözüm üretmeye çalışmak, afet riskini aza indirmek, yoksulluğu azaltmaya yönelik sosyal politikaları savunmak gibi alanlarda faaliyet göstermektedir. Bu bağlamda da toplumun refahının iyileşmesine katkıda bulunmaktadır.

Neticede gönüllülük, hiçbir zorlama ve baskı olmaksızın, çıkar beklemeden, kâr amacı gütmeyen sosyal ve çevresel fayda sağlamaya yönelik, sosyal dayanışmayı güçlendiren faaliyetlerdir. Hem kendi hem de toplumun yararını düşünen ve sorumluluk sahibi bireyler gönüllü olur. Gönüllü faaliyetlerde aktif rol alma, sağlıklı ve düşünceli hareket etme, başkalarının bakış açılarını dikkate alma, ahlaki muhakeme yapabilme, sorunlara çare bulma ve stratejik planlama yapabilme kabiliyetlerinin gelişmesini sağlamaktadır. Gönüllülük, toplulukları aynı çatı altında toplayıp toplumsal hayatın devam ettirilmesini temin eder. Gönüllü bireyler, ortak bir amaç çerçevesinde gönüllü faaliyetlerde yer alarak çok sayıda insanın yaşamını etkilemektedir. Mamafih gönüllülük hem birlik ve beraberliğin simgesi, hem de her toplumda görülmesiyle evrensellik taşıyan bir olgudur.

Kaynakça:

- » Çakı, F. (2014). Türk sosyolojinde yeni bir alan: Gönüllülük araştırmaları, *Sosyoloji Dergisi*, 3. Dizi, 29. Sayı, 2014/2, s.185-202
- » GÜNGÖR, ÇÖLGEÇEN (2013). STK'larda Gönüllü Yönetimi ve Motivasyonun Performansa Etkisi, s.166-168
- » GÜNGÖR, F. (2016). Gönüllü Yönetiminin Önemli Bir Aşaması Olarak Performans Değerlendirme.
- » KYA ARAŞTIRMA RAPORU (2020). Genç Gönüllülerin Motivasyonu.
- » KESGİN, B. Türkiye'de Gönüllülük Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme.
- » KINDİROĞLU, Z. (2020). Gönüllülük Projelerinde Çalışanların Gönüllülük Durumlarına Etki Eden Hikayelerin İncelenmesi.
- » ÖZDEN, K. (2008). Sivil Toplum Kuruluşlarında Yönetim, Ed. Ali Coşkun, Seçkin Yayıncılık, İstanbul.
- » UNV. (2011). Dünyada Gönüllülüğün Durum Raporu: Küresel Refah İçin Evrensel Değerler. Türkiye: Türk Ulusal Ajansı ve Beyaz Gemi Eğitim Danışmanlık Yayıncılık.
- » YILMAZ, M., SERTBAŞ, K. ve GÜMÜŞ, H. (2019). "Gönüllülerin Faaliyetlere Katılım Nedenleri ve Motivasyonel Faktörlerin Analizi: Gençlik Merkezleri Örneği", *Atatürk Üni. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, cilt 21, sayı 3, ss.117-127

ÜÇÜNCÜ SEKTÖRDE GENÇLİK RÖNESANSI

Berra Sarı

Gönüllülük, kendi faydasını gözetmeksizin başkalarının faydasına hareket etmek ya da buna yönelik aksiyonlar almaktır. Gönüllülüğü, hayatın her alanında görebilen bir toplumuz; buna rağmen Türkiye Gençlik STK'ları Platformu'nun (TGSP) 2020 yılında yaptığı "Türkiye'nin Gençleri 2020" başlıklı araştırmada, gençlerin yüzde 89,1'inin herhangi bir STK'ya üye ya da aktif gönüllü olmadığı belirtilmiştir. Farkındalığı yüksek bir kuşak olmasına rağmen STK'lara ve gönüllülük faaliyetlerine yönelim düşüktür.

Gönüllülük bilincinin artmasını destekleyen faktörler ise ailelerin, eğitimcilerin, arkadaşların yani sosyal çevrenin elinde.

Sivil toplum kültürünün içerisinde olan ya da sivil toplum bilinci olan ailede yetişen çocuklar, dünyaya bu bilinçle bakacaklar ve sivil toplumun aslında kendi hakları ve seslerini duyurmak için bir motivasyona bağlı oluşumlar olduklarının bilincinde olacaklardır. Sivil toplum bilinci ile yetişen insanların bazıları kendini sadece bu gönüllülük çalışmalarına adanırken bazıları ise kendi hayatlarına, kariyerlerine ek olarak gönüllülük faaliyetleri yapacak ve manevi yönden kendini tatmin edebileceklerdir.

TGSP'nin 2020 yılında yaptığı aynı araştırmada gençlerin adalet, siyaset gibi konulara ilgili oldukları görülmektedir. Bununla birlikte araştırmaya göre gençlerin STK'lara katılmama sebeplerinden birinin de STK'lara güvenin az olması olarak belirtilmiştir. Bunun sebebi değişen dönem ile beraber etiketlenmenin fazla yapılmasıdır. STK'ların yürüttükleri faaliyetlerin basında ve sosyal medyada işleniş şekli bu tür kurumların yürüttükleri

çalışmaların amacını topluma ve gençlere yanlış lanse ediyor olabilir. Bu yanlış algının kırılması için çalışılır, teknolojiye ve yeniçağa uyum sağlanırsa gençlerin sivil topluma kazandırılması kolaylaşabilir.

STK'ların yönetim kurullarındaki gençlerin sayısının artması ve gençlerin düşüncelerinin bu kurullarda dile getirilmesiyle gençler toplumda daha fazla söz sahibi olurlar. STK'lar da üyesi olan gençlerin fikirlerinden gençliğe nasıl ulaşılacağı konusunda fikir edinebilir ve buna yönelik faaliyetler yürütebilir.

Sivil Toplum Kuruluşlarının çalışmalarına gençler de dahil olmalıdır. Gençleri gönüllülük ve savunuculuk faaliyetlerine dahil etme konusunda akranlar da etkili olabilir.

Okul, iş ya da benzeri ortak problemleri olacağı için bu problemleri bahane etmektense önlerinde aynı problemleri ya da yoğunluğu yaşamasına rağmen hem problemleri halleden, hem de STK'larda aktif rol alan bir örnek olacaktır. Bu örneğin olması insanlarda “demek ki ikisi aynı anda idare edilebiliyor-muş” düşüncesini uyandıracaktır.

Sonuç olarak baktığımızda sivil topluma katılım potansiyeli yüksek bir toplum ve bu toplumun geleceği olan nesil varken bu potansiyeli ortaya çıkarmaya yönelik çalışmalı ve sivil toplum üzerindeki olumsuz düşünceleri dağıtmalıyız.

STK'ların yönetim kurullarındaki gençlerin sayısının artması ve gençlerin düşüncelerinin bu kurullarda dile getirilmesiyle gençler toplumda daha fazla söz sahibi olurlar.

GENÇLİK VE SİVİL TOPLUM

Fehmi CEYLAN

Tanımadığınız, bilmediğiniz ve belki de hayatınız boyunca bir daha karşılaşma ihtimalinizin olmadığı birinin yardımına koşmak, hayat standartını yükseltmek için çabalamak, kendi evladınızmış gibi onu geleceğe hazırlayacak proje ve programlar üretmek ancak yüksek gönüllü insanların yapabileceği bir hizmettir.

Bu insanlar, içinde buldukları toplumlar için büyük bir ayrıcalık, sayılarının çoğalması ise büyük bir nimettir. Bu yüksek gönül sahibi insanlarımız tarih boyunca çeşitli toplumlarda tebeyyün etmiş, insanlığı kuşatıcı birçok çalışmayı hayata geçirmiş. Rabbimize hamdolsun ki, İslâm mayasıyla yoğrulmuş medeniyet hamurumuzda yüksek gönüllü, insanlık abidesi bu kimselere tarihimizin her devresinde rastlamak mümkündür. Sevgili Peygamberimiz'in (s.a.v.), Erdemliler Hareketi'ne katılmasıyla medeniyetimizdeki iyilik yolculuğunun başlamasına olanak ve sivil toplum oluşumlarına güç verdiği bir gerçektir.

İnsanlara iyiliği emredip, kötülükten nehyeden; yeryüzünü ifsad edenlere karşı insanlığın hayrını savunan, gönül zenginliğine sahip bu insanlar, ayetlerden ve sünnet-i seniyyeden aldıkları güçle her dönem var oldular.

Sahabelerin Darülerkam'da bir yanda Müslüman olmak isteyenlere öncülük etmesi, diğer yanda dini bilgilerini öğrenmek isteyen Müslümanları ağırlaması ve Hicaz'ın dört bir yanına giden İslâm'ın ilk öğretmenlerinin Allah rızası için yürüttüğü insanî hizmetlerin izdüşümleri, medeniyetimizde insanlık hayrına kurulan medreseler, külliyeler, vakıflar olarak karşılık buldu.

Din, dil, ırk vb. ayırım gözetmeksizin insanlığın hayrına çalışan bu kurumları kuranlar, hayatına dokunduğu herkesi dinine, değerlerine ve medeniyetine aşık etmeyi başardı. Gençlerin enerjisi, çağın sorunlarının ilk muhatabı olmaları ve geleceğe dair büyük umutlar biriktirmeleri, Sivil Toplum Kuruluşlarımızın her birini geçmişten günümüze taşıdı.

Medeniyet köklerimizden beslenen nice Sivil Toplum Kuruluşu, gençlerimizi ihyâ ve geleceğimizi inşâ etmek için çalışıyorlar. Projeleri, programları, planları gençlere dokunan her Sivil Toplum Kuruluşu hem yeni bir heyecan yaşıyor, kurumuna enerji katıyor hem de gelecekte söz sahibi olma fırsatı yakalıyor. Şüphesiz ki gençlere yatırım yapanlar asla zarar etmeyecek olanlardır.

Gençlerimiz, Sivil Toplum Kuruluşları vasıtasıyla birçok imkanı elde edebilir. Kendini hem branşında hem de çeşitli alanlarda geliştirme fırsatı bulabilir. Vermenin huzurunu, paylaşmanın mutluluğunu ve toplum olmanın manevî duygusunu en iyi Sivil Toplum Kuruluşlarında yaşarlar. Karşılaştığı sorunlara çözüm ararken, toplumsal problemlerden çıkış yolu geliştirirken aslında katılım gücünün arttığını fark edemeyebilir. Gençler, Sivil Toplum Kuruluşunda geçirdikleri her anı kesinlikle toplumu için yapabileceği en yararlı iş olarak görebilir.

Gençlerle barışık olan, gençlere yatırım yapan her Sivil Toplum Kuruluşu net olarak kazanç sahibidir. Görev vererek, önemli bir sorumluluk teslim ederek, fikirlerine önem vererek gençlerin katılım düzeyini artıran her kuruluş, geleceğe taşınmayı sonuna kadar hak eder.

Ve yazımın sonuna gelmişken, ‘Gençlik ve Sivil Toplum’ başlığını birbirine yakınlaştıkça inanılmaz güçlenen ve birbirinden uzaklaştıkça oldukça zayıflayan iki önemli kavram olarak gördüğümü ifade etmeliyim. İslâmî referanslarımız ve medeniyet değerlerimiz bu iki önemli kavramı olabildiğince yaklaştırmayı öğütlerken ve tarihimizde bu öğüdün olumlu yansımalarına fazlaca örnek verebilecekken uygulama noktasında geri durmayalım.

Gençlerle barışık olan, gençlere yatırım yapan her Sivil Toplum Kuruluşu net olarak kazanç sahibidir. Görev vererek, önemli bir sorumluluk teslim ederek, fikirlerine önem vererek gençlerin katılım düzeyini artıran her kuruluş, geleceğe taşınmayı sonuna kadar hak eder.

SİVİL TOPLUM VE GENÇLİK

Feyza Nur BAŞKAYA

Merhabalar, ismim Feyza Nur. 25 yaşındayım, stajyer avukatım. Öğrencilik yıllarımda okul dışı aktivitelere çok yoğun bir alakam vardı, bu sebeple birçok farklı alanda birçok farklı kurum ve dernek çatısı altında düzenlenen program ve projelere dahil oldum.

Sivil Toplum Kuruluşlarının önemini de katıldığım bu projeler kapsamında gözlemlene şansımdı oldu. Bilindiği üzere gerek ulusal, gerekse uluslararası mekanizmalarda bir şeyleri gerçekleştirme yolunda her şeyin öncesinde bürokratik adımlar ve süreçler bizi karşılıyor. Bu da kimi zaman elimizdeki fikir yahut projenin gerçekleştirilmesine yönelik kullanılabileceğimiz zaman ve enerjimizi bu süreçlere kanalize etmemize ve dolaylı olarak da sürecin yavaşlamasına neden oluyor. Tabii ki bunun arkasında birçok sebep yatmakta. Bunun yanı sıra Sivil Toplum Kuruluşları kamunun, bürokrasinin zor erişilebilir olduğu yer ve zamanlarda adeta imdada yetişiyor ve tabiri caizse şahıslar ve ulusal/uluslararası kurumlar arasında köprü görevi yürütüyor. Diğer birçok faydasının yanında benim için sivil toplumun en kıymetli yanı bu. Bu hususta özellikle değinmek istediğim şey, gençliğin ilgili mekanizmalara katılımı yolundaki sivil toplum kıymeti.

Herhangi bir mübalağa etmeden söyleyebilirim ki sivil toplum, gençlere -özellikle de belirli bir seçkinliği olmayan gençlere-, kurumların belki de asla sunamayacağı bir imkanı sunuyor: dolaysız ve dolambaçsız şekilde karar alma mekanizmalarına katılmanın yol ve yöntemlerini. Bu açıdan köprü olduğu ulusal ve uluslararası kurumların sivil toplumdaki öğreneceği birçok şey olduğunu düşünüyorum. Böyle bir potansiyeli kendinde bulandıran Sivil Toplum Kuruluşlarının ilgili mekanizmalara yadsınmaz katkıları olacağı kanaatindeyim.

**PROJEYE KATKI VEREN
UZMANLARIN KALEMİNDEN**

BAĞIMLILIKLA MÜCADELE VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ÖNEMİ

Sosyal Hiz. Uzm. Fatih Kılıçarslan

Çocuk dünyaya gelir, anne ve babanın da katkılarıyla ruhsal gelişimi oluşur. Çocuğun ailesiyle kurduğu ilişkisi gelecek yaşamında kişiliğini, karakterini, davranışlarını belirler.

Bir çocuk doğumdan itibaren sağlıklı anne ve baba tutumlarıyla, sevgisiz ya da aşırı koruyucu tutumlarla yetiştirilmişse duygusal ihtiyaçlarını karşılamak için bağımlı ilişkilere yönelir. Bir metaforla açıklarsak, çocuk dünyaya geldikten sonra annesi ile göbek bağı kesilir, anneden bedensel olarak ayrışır. Ancak psikolojik olarak bağ kopmazsa; ilişki, koruyucu tutumlar şeklinde sürdürülürse bu çocuklar gelecek yaşamında bağımlı bir kişi olmaya adaydır. Madde bağımlılığı, bireyin bağımlı aile ilişkilerinin sonucu olarak ortaya çıkar.

Ergenleşme süreciyle çocuk ailede bulamadığı ilgiyi, sokakta arkadaş grupları içerisinde sağlamaya çalışır. Arkadaş grupları içinde onay ve takdir görür. Aile ilişkilerinde bağımsızlaşma süreci desteklenmeyen genç, sokakta arkadaş grubu içerisinde güçlenir ve bağımsızlık kazanır. Sokakta akran grubuyla etkileşimi gencin sokakta yaşama ve sokağa bağımlı olma sürecini arttırır. Arkadaşlarınca dışlanma korkusu ve merak, madde kullanmaya yöneltebilir.

İç ve dış göç hızının artması, şehirleşme, internet kullanımının yaygınlaşması, kadın ve erkek rolünde değişim ile aile kurumunun parçalanmasıyla ortaya çıkan sosyal sorunlardan en çok çocuk ve gençler etkilenir.

Toplumsal değişime paralel hızla yaygınlaşan madde kullanımı bir virüs gibi gençlerin geleceğini tehdit eden büyük bir tehlikedir.

“TÜİK” verileriyle Türkiye’de madde kullanımının 2011’den bu yana 17 kat arttığı, madde kullanım yaygınlığının 15-34 yaş grubu genç yetişkinlerde genel nüfusa göre daha yüksek olduğu, uyuşturucu maddeyi ilk defa kullanma yaşı ortalaması da 13,88 ve kullanım yaşının ise 10’a kadar düştüğü gerçeği gençlerin nasıl bir tehditle karşı karşıya olduğunu gösteriyor.

Madde Bağımlılığının Sebepleri

Madde kullanımına başlamanın, merak, arkadaş grubunun yönlendirmesi, çocukların arkadaşlarına hayır diyememe gibi birçok nedeni var. Çocuğun arkadaşları tarafından sürekli kullanılması ya da çocuğun örtülü bir depresyon geçirmesi, aile içi sorunlar, aile içerisinde anne ya da babadan birinin madde/alkol bağımlısı olması çocuğun madde bağımlılığında bir etkidir. Bu nedenlerin hepsi bir arada olabileceği gibi sadece biri bile çocuğun madde kullanımına yönlenmesinde etkilidir.

Madde kullanmayı özellikle çocuğun modelleme ilişkisine bağlayabiliriz. Çocuk ya arkadaşından birini ya da anne babasından birisini model alır. Çocuğun çevresinde ve ailesinde böyle modeller varsa, maddeye yönelme riski çok daha yüksektir. Ailede sigara içen ebeveynin olması, çocuğu sigara bağımlılığına yatkın hale getiren en etkin sebeplerden birisidir.

Araştırmalara göre gençler genel olarak bağımlılık yapan maddelerden sigara, alkol, esrar, koin, kafein, eroin, bonzai, uçucu maddeler (tiner, bali, uhu, benzin, çakmak gazı), uyuşturan ve enerji veren bağımlılık yapıcı haplar kullanıyorlar.

Çocuğun arkadaşları tarafından sürekli kullanılması ya da çocuğun örtülü bir depresyon geçirmesi, aile içi sorunlar, aile içerisinde anne ya da babadan birinin madde/alkol bağımlısı olması çocuğun madde bağımlılığında bir etkidir.

Madde Kullanımının Belirtileri

Madde ve uyuşturucu kullanan bir çocuğun tutum, davranış ve psikolojisinde belirgin değişiklikler yaşanır. İçine kapanabileceği gibi, aşırı hareketlilik gözlenebilir. Öfke, kızgınlık patlamalarının yanı sıra yalan söyleme gibi uyum ve davranış sorunları baş gösterebilir. Çocuğun ders kalitesinde düşme, sınıfta kalma ya da okulda öğretmenleri tarafından sürekli uyarı cezaları aldığı gözlenir. Bedeninde belirgin değişiklikler ortaya çıkar. Aşırı kilo kaybı, kollarında iğne izleri, sürekli öksürmesi, gözlerinde kızarıklık, uyku düzeninde bozukluk oluşur. Arkadaş grubu değişir, giyim tarzı değişir, kollarında dövme ya da kesikler görülür.

Son zamanlarda şehirlerin en merkezi noktalarında “bonzai” içen gençler haberleri ile karşılaşılıyor. Gençler ya bir yerde kıvrılırken ya da bilincini yitirmiş halde görülüyor. Eroinden yüz kere daha tehlikeli olan bu sentetik uyuşturucu kullananların sayısındaki artış, son zamanlarda sokaklarda zombi gibi dolanan kişilerin görülmesine sebep oldu. Çoğunluğu gençlerin oluşturduğu bonzai bağımlıları hareketsiz bir şekilde yatarak baygınlık geçiriyor veya kontrolden çıkarak bilinç dışı hareketlere sebep oluyor. Madde bağımlılığı ile mücadele her şeyden önce toplumsal bilinçlenmeyi gerektiriyor.

Madde ve uyuşturucu kullanan bir çocuğun tutum, davranış ve psikolojisinde belirgin değişiklikler yaşanır. İçine kapanabileceği gibi, aşırı hareketlilik gözlenebilir.

Madde Bağımlılığıyla Mücadelede Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü ve Önemi

Sivil Toplum, gönüllülük esasına dayalı olarak birlikteliği ve dayanışmayı temsil eder. Toplumsal sorunlara çözüm yönünde aktif vatandaşlık anlayışının örgütlü organizasyonudur.

Sivil Toplum Kuruluşları sevgi, kardeşlik, yardımlaşma ve dayanışma içinde faaliyetlerini yürütür. Sivil toplum faaliyetleri bir toplumun güven içinde yaşamasını sağlar. Toplumun farklılıklarıyla barış ve huzur içinde yaşamasının teminatıdır aynı zamanda.

Ülkemizin farklı bölgelerinde birçok sivil kuruluş eğitimden, kültüre sosyal faaliyetleriyle gençlerimizin kişilik, şahsiyet, sosyal gelişimlerine katkının güzel örneklerini sunuyorlar. Sivil Toplum Kuruluşları etkin, hızlı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Sivil Toplum Kuruluşları bireyi, aile ve sosyal çevreyle ele alarak koruyucu, tedavi edici hizmetler sunar, rehabilitasyon desteği sağlar. Sivil Toplum Kuruluşları dezavantajlı toplum gruplarıyla çalışırlar. Çocuk ve gençlerin zararlı alışkanlıklara yönelmesini önleyici rollerinin yanı sıra madde bağımlısı bireylerin aile ve toplumsal çevreye uyumunu destekler, işlevselliğinin gelişmesine katkı sunar.

Sivil Toplum Kuruluşları bireyi, aile ve sosyal çevresiyle ele alarak koruyucu, tedavi edici hizmetler sunar, rehabilitasyon desteği sağlar. Sivil Toplum Kuruluşları dezavantajlı toplum gruplarıyla çalışırlar.

Aile Hizmetlerinin Rolü

Çocukluk ve ergenlik çağı potansiyel bir enerjiyi temsil eder. Madde bağımlılığı ile mücadele çocuğun sağlıklı bir şekilde bu enerjisini harcayacak alanlar oluşturmayı gerektirir.

Ailenin çocuğun psikolojisine ve gelişimine uygun tutumlarıyla, çocuk eğitime başladığı ilk yıllardan itibaren sanat, kültür, sosyal faaliyetlere yönlendirmesi koruyucu ve önleyici uygulamaların esasını oluşturur.

Sürekli ve Sürdürülebilir Aile Hizmetleri

Ülkemizde madde bağımlılığı sürekli artan bir eğilim içindedir. Bağımlılıkla, sürekli ve sürdürülebilir kurumsal hizmetlerle mücadele edilebilirse ortaya çıkan sorunlar zaman içinde ancak çözülebilir. Bağımlılığın önlenmesinde kamu kurumları, yerel yönetimler ile Sivil Toplum Kuruluşlarına da büyük görevler düşüyor. Sivil Toplum Kuruluşları, çocuk ve aile hizmetleriyle eğitim, danışmalık hizmetlerine önem vermeli. Gençlik, aile danışma ve toplum merkezlerinin ülkemizin en ücra köşelerine kadar ulaşmasına imkan sağlamalıdır.

GÖNÜLLÜLÜĞÜN İNSAN PSİKOLOJİSİNE ETKİSİ

Uzm. Psk. Dan. Zehra AKTAN

Giriş

Dünya üzerinde milyonlarca insan hiçbir karşılık beklemeden ve zorunluluk hissetmeden, sahip oldukları maddi ve manevi potansiyellerini insanlığa ve dünyaya bir fayda sağlamak için kullanmakta, bu amaçla gönüllü olmaktadır (UNV, 2015).

Gönüllü kavramı, gönül kelimesinden gelmekte,

1. Bir işi yapmayı hiçbir yükümlülüğü yokken isteyerek üstlenen,
2. Çok istekli,
3. Seven kimse veya sevgili anlamına gelmektedir.

Gönüllülük ise kişilerin kendi istek ve iradeleriyle, herhangi bir çıkar gözetmeksizin; yardımlaşma, dayanışma, çevreye ve topluma fayda sağlama gibi amaçlarla zaman, fiziksel güç, bilgi, beceri, deneyim ve kaynaklarını kullanması olarak ifade edilebilir (UNV, 2015; Güder, 2004; Yaman 2003).

Gönüllülük başkalarına fayda vermeyi amaçlayan gönüllü davranış olarak tanımlanan prososyal davranış anlamına gelmektedir.

Gönüllülük kavramı kültürel ve geleneksel farklılıklara ve sosyal şartlara göre değişkenlik gösterse de toplumsal dayanışmayı ve bütünleşmeyi güçlendirmektedir.

Günümüzde gönüllülük faaliyetleri bireysel veya grup olarak yürütülmektedir. Bazen bir okul kulübü ile bazen bir Sivil Toplum Kuruluşu ile bazen arkadaş grubu ile bazen de bireysel olarak gönüllü faaliyetler yürütülmektedir. Gönüllüler başlıca eğitim, kültür, spor, sosyal yardım, çevre, hak merkezli çalışmalarda yer almaktadır. Özellikle ülkemizde dezavantajlı gruplara yönelik sosyal, kültürel ve ekonomik birçok gönüllü çalışma yürütülmektedir.

Gönüllülük Motivasyonu

İnsanların gönüllü olma nedenleri sosyal psikoloji ve sosyal hizmetler alanında incelenen bir konudur. Kişilerin gönüllü olma motivasyonu başlıca iyi insan olma güdüsünden kaynaklanmaktadır. Devlet tarafından vakıf ve dernek çalışmalarının desteklenmesi gönüllülüğü olumlu anlamda teşvik etmektedir. Birleşmiş Milletler, gönüllülüğün motivasyonunda yardımlaşma, sorumluluk ve dayanışma duygusunun başında yer aldığını belirtmiştir. Gönüllülük hem ülkemizde hem de tüm dünyada var olan bir olgu olarak öne çıkmaktadır. Farklı ırk, din ve toplumda yer alan insanların gönüllü olma potansiyellerinin temelinde ortak evrensel değerler yer almaktadır.

Farklı ırk, din ve toplumda yer alan insanların gönüllü olma potansiyellerinin temelinde ortak evrensel değerler yer almaktadır.

Gönüllü faaliyetlere katılım hem kendilerine hem de yaşadıkları topluma karşı duyarlılıklarını geliştirmektedir. Bu bağlamda gönüllülük kişilerin hem sosyal hem psikolojik açıdan iyi oluşlarını artırmaktadır.

Gönüllü olarak çalışmalarda yer almak kişiyi pasif ve edilgen olmaktan çıkararak aktif olarak eyleme geçmeyi sağlar. Bu durum kişinin sorumluluk almasına ve kendisini iyi hissetmesine olanak oluşturur.

Gönüllülük, kişilerin yaşamlarında söz sahibi olmasını sağlayarak yetenek ve becerilerini hem fiziksel hem sosyal olarak gösterme imkanı verir. Gönüllülük faaliyetlerine katılan kişilerin bir diğer motivasyonu kendilerini ifade edecekleri alanlar bulmalarıdır. Gönüllü oldukları alanları kendi istekleri doğrultusunda seçme imkanı buldukları için kişiler gönüllülük

faaliyetlerinde hem kendilerini geliştirir hem de kendilerini doğru bir şekilde ifade ederler.

Bu doğrultuda gönüllü faaliyetler çocukluk döneminden başlayarak üniversite ve iş hayatı olmak üzere kurumlar tarafından desteklenmektedir.

Gönüllülüğün İnsan Psikolojisine Etkisi

Bireysel anlamda empati becerisinin de gelişmesini sağlayan gönüllülük özellikle katılım, uyum sağlama, empati kurma gibi becerileri geliştirerek kişilerin riskli davranışlarının önlenmesinde, farklı kültürlere uyum sağlamalarında ve eğitim kazanımlarının geliştirilmesinde etkili olmaktadır. Bu doğrultuda gönüllülük kamu, yerel yönetim ve özel sektör alanlarında teşvik edilmelidir.

Günümüzde en büyük stres kaynaklarından biri yalnızlık veya kişinin kendini yalnız hissetmesidir. New York Sağlık Geliştirme Enstitüsü Başkanı Allan Luks, hayatını gönüllülük hizmetlerine adanmış olan 3 bin 300 gönüllü üzerinde yaptığı araştırmada; grubun yüzde 95'inin, yardım etme eyleminden sonra stres düzeylerinin düştüğünü vurgulamıştır. Gönüllülük çalışmaları yalnızlık duygusunu azaltarak kişilerin kendilerinden başkalarını da düşünmesini sağlar. Olgunlaşma ve bilgeliğin göstergesi olarak insan psikolojisinde birçok olumlu etkileri görülmektedir.

Yapılan çok sayıda çalışmanın kesin sonucu, başkalarına yardım etmenin, yardım edilenden daha çok yardım edene yarar sağladığı yönündedir. Gönüllülük hizmetlerine katılan kişilerde, düzenli fiziksel egzersiz yapanların bedenlerinde salgılanan endorfin hormonuna rastlanmaktadır.

Gönüllü çalışmalar insanların kalbini ısındırarak birbirine bağlar. Özellikle ortak bir amaç doğrultusunda yer alan gönüllü kişilerin birbiriyle ilişki kurması kişileri psiko-sosyal açıdan da desteklemektedir. Kişilerin gönüllü çalışmalarda yer alması başarı ve yeterlilik duygusunu güçlendirir.

Yapılan çok sayıda çalışmanın kesin sonucu, başkalarına yardım etmenin, yardım edilenden daha çok yardım edene yarar sağladığı yönündedir.

The Journals of Gerontology'nin yaptığı çalışmalara göre, gönüllü olmak beynin esnekliğini geliştirmektedir. Gönüllü kişiler yaşlandıkça, alzheimer hastalarında sıklıkla görülen bağlantı kurma yetilerini beyinlerinde tutabilmektedir.

Gönüllülük faaliyetlerine katılım kişinin özsaygısını geliştirerek psikolojisini de olumlu anlamda iyileştirmektedir.

Gönüllülük, insanların dahil olduğu toplumda söz almanın bir yolu olarak tanımlanmakta ve bunu yaparken aidiyet ve içerilme duygusu yaşadıkları ve böylece insanların kendi yaşamlarına yön verebileceklerini vurgulamaktadır.

Sonuç

Sonuç itibarıyla gönüllü olmak ve gönüllülük faaliyetleri insanın yaşamının amacını bulmasına yardımcı olmakta ve psikolojik olarak iyi oluşlarının artmasını desteklemektedir. Duygusal zekanın en önemli kavramlarından biri olan empati, gönüllü faaliyetlerde kişinin bir soruna kayıtsız kalmayarak empati becerisinin yüksek olduğunu göstermektedir. Kişilerin kendilerini manevi açıdan iyi ve mutlu hissetmek, fayda sağlamak, yararlı olmak, yaşamlarını anlamlandırmak, kişisel gelişimlerini sağlamak için gönüllü çalışmalarda yer aldıklarını ifade ederken aslında gönüllülük sonucunda bunları elde ettikleri ve buradan haz aldıkları görülmektedir. Yaşamlarını anlamlı bir amaç doğrultusunda sürdürmeleri açısından kişilerin gönüllü faaliyetlerde yer alması sosyal sorumluluk bilincini geliştirerek psikolojik olarak iyi olma ve iyi hissetme haline fayda sağlamaktadır.

Kaynakça:

- » Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV). (2015). State Of The World's Volunteerism
- » Report: Transforming Governance.
- » Güder, N. (2004). Sivil Toplumcunun El Kitabı. Ankara: STGP Yayınları.
- » Yaman, Y. (2003). Gönüllülük Psikolojisi ve Yönetimi. Sivil Toplum Dergisi, 2(1), 99-107.

GÖÇ VE SİVİL TOPLUM

Ayşe Pehlivan

Göç konusu dünyanın varlığıyla başlayan bir konu olarak değerlendirilebilir. İncancımızın temel kaynağı Kur'an'ı Kerim'e göre Hz. Adem de göç edenlerdendir. 'Elimizdeki verilere göre' ifadesinden hareket ederek konuları açıklarken, konunun tarihi bir mesele olması yanı sıra ifadelere nokta koymak mümkün olmamaktadır. Yeni kazılarda çıkan bilgiler insana dair yolculukların yeni boyutlarını ortaya koymakta, hülasa göç konusu da 'edinilen bilgilere/kayıtlara geçen verilere göre' diyerek anlatılacak konulardan biri olarak tarihte yerini almaktadır.

Göç her ne kadar birbirine yakın süreç ve sonuçlar doğursa da; genelde aşağıdaki tariflerle ifade edilmiştir.

"Anlamlı bir uzaklık ve etki yaratacak kadar bir süre içinde gerçekleşen bütün yer değiştirmeler."¹

"Ekonomik, toplumsal veya siyasal nedenlerle insanların bireysel ya da kitlesel olarak yer değiştirmesi eylemi."²

"Çalışmak ve kendine daha iyi yaşama olanakları bulmak umuduyla, insanların oturdukları yeri bırakıp başka yörelere giderek orada kesin ya da geçici olarak yerleşmeleri."³

1) S. ERDER (1986). Refah Toplumunda "Getto" ve Türkler, Teknografik Matbaacılık, İstanbul

2) C. ŞAHİN (2001). Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(21), ss.67-57

3) Ş.ÖNGÖR (1980). Coğrafya Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları

“Ekonomik, toplumsal veya siyasi sebeplerle bireyler ile toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret.”⁴

“Coğrafi mekân değiştirme sürecinin ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi yönleriyle toplum yapısının değişmesine neden olan bir nüfus hareketi.”⁵

“Daha önce yaşamın sürdürüldüğü çevrenin ve mekânın değiştirilerek geçici bir süre ya da daimî olarak yeni bir yerleşim yeri, bir yaşam alanı edinilmesi.”⁶

“Bireyin refah seviyesini artırabileceği ve daha iyi yaşam koşulları elde edebileceği yerlere doğru gerçekleşen nüfus hareketi.”⁷

“Ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle, bir yerden başka bir yere yapılan ve kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüş veya sürekli yerleşim hedefi güden coğrafik, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketi.”

Şüphesiz yaşamak zorunda kalanlar için konunun bambaşka ifadeleri vardır, onlar belki de tanımdan öte tanık olduklarının bedelini ödemenin yükünü taşımakta zorlanıyorlardır.

Göç etmek, göçünü alıp gitmek, başka bir yerde yeniden başlamak için, bir yerden kopmuş olmak... Yaşanılan her şeye, duyulan güvenlere, bir yanıyla kendini bilenlere hoşça kal deyip, kendini yeniden, yeni çevreye tanımlamak. Yabancı olduğunu unutmaya çalışsan da diğerleri tarafından hatırlatılarak bir kez daha kabul görme gayretiyle hareket etmek... Kaçmak, bir yanıyla kaçmak, yaşama imkanı bulamadığı için başka bir yerde yaşamayı göze almak...

Göç, daha önce yaşamın sürdürüldüğü çevrenin ve mekânın değiştirilerek geçici bir süre ya da daimî olarak yeni bir yerleşim yeri, bir yaşam alanı edinilmesidir.

4) (TDK, 2017)

5) (ÖZER, 2004, s.11)

6) C. YALÇIN (2004). Göç Sosyolojisi, Anı Yayıncılık, Ankara

7) (GÜRKAN, 2006)

Göç konusu başka bir ifadeyle şöyle tarif edilmiştir; “Göç; dini, iktisadi, siyasi, sosyal ve diğer sebeplerden dolayı insan topluluklarının hayatlarının tamamını veya bir bölümünü geçirmek üzere bir iskân ünitesinden, bir başkasına yerleşmek suretiyle yaptıkları coğrafi yer değiştirme hareketidir.”⁸

Bu konuda Peygamberlerin de yolculukları olmuş, tanım farklılıkları olsa da olgu aynen hayat bulmuştur. İnançları, düşünceleri, renkleri veya ırkları için buldukları yerden sürülmüşlerdir.

Göç Çeşitleri

Gönüllü Göç: İnsanların; içinde bulunduğu standartları yükseltme, daha iyi eğitim alma, kariyer yapma, daha yüksek ücretli bir iş bulma, kişisel özgürlük ve inançları daha iyi yaşama isteği gibi ana nedenlerle kendi iradeleri ile yaşadıkları mekanı terk etmeleridir.

Zorunlu Göç: İnsanların; savaşlar, doğal afetler, temel ihtiyaçlarını karşılama imkanından yoksun olma, inancını yaşamasının engellenmesi, baraj ve yol yapımı gibi devlet planlarının etkisi, güvenlik sorunu, mübadele vb. nedenlerle yaşadığı yerden ayrılmak zorunda kalmaları.

Mevsimlik (Geçici) Göçler: İnsanların; tarım, hayvancılık ve turizm gibi faaliyetler nedeniyle yer değiştirmeleridir.

Sürekli Göçler: İnsanların siyasi, sosyal, ekonomik ve doğal nedenlerle buldukları yeri sürekli terk etmeleridir. Gönüllü olabileceği gibi zorunlu da olabilir.

İç Göç: Ülke sınırları içerisinde gerçekleşen göçlerdir. Sürekli olabilecekleri gibi geçici de olabilirler.

Dış Göç: Ülkeler arası gerçekleşen göçlerdir. Gönüllü, zorunlu, süreli ve sürekli olabilir.

8) Taylan Akkayan, Göç ve Değişme, İstanbul 1979, s. 21

Göçün Tarihi

Göç olaylarının genel nedenleri savaşlardır. Ayrıca tarihi değiştiren, şekillendiren bu olayların yanı sıra daha iyi yaşam için yapılan göçler ve üretim için insan kaynağından faydalanmak isteyenlerin oluşturduğu göçler de olduğu kayıtlarda görülmektedir.

Örneğin; Geç Tunç Çağı sonlarına denk gelen MÖ 1200'lerde, Deniz Kavimleri Göçü ve Ege Göçleri adıyla anılan bir göç dalgası yaşanmıştır. MS 4. yüzyılda Orta Asya'da yaşayan kavimlerin şiddetli ve uzun süren kuraklık sebebiyle doğuya, kuzeye, batıya ve güneye gitmeleri Kavimler Göçü olarak tarihte yerini almıştır.

15. yüzyılda sömürgeciliğin başlaması ile birlikte iş gücü ihtiyacı köleler ile sağlanmaya başlanmış, 16. yy ile 19. yy arasında 8-10 milyon Afrikalı yeni kıtalarda çalıştırılmak üzere köle yapılmıştır.

Yine Osmanlı Döneminde 1877-78 Osmanlı-Rus savaşları esnasında, Tuna boylarından, Balkanlardan ve Kırım'dan Anadolu'ya yapılan toplu göç, 93 Muhaceratı olarak bilinmektedir. 1950'li yıllarda, Balkan Türkleri'nin, Balkan ülkelerinden (Romanya, Yugoslavya, Bulgaristan) ve Rusya'dan Türkiye'ye toplu göç ettikleri, Afganistan'ın Rusya tarafından işgali ile 2,5 milyon Afgan'ın başta Pakistan olmak üzere çeşitli İslam ülkelerine göçü, Filistinliler'in İsrail tarafından, göçe mecbur bırakılması, Bulgaristan'da yaşayan Türkler'in vatanlarından çıkarılarak göçe zorlanmaları olayları da tarihte yaşanan göçlere önemli örneklerdir.

Bugüne bakıldığında şahit olduğumuz olayların tarih boyunca defalarca yaşandığını görüyoruz. Bu kapsamda sorunlar ve çözümler üzerinde değerlendirmeler yapılırken, tarih sayfalarındaki tecrübelerden faydalanılması gerekmektedir.

Gönüllü göçler dahil tüm göçlerde zorlukların yaşanması kaçınılmazdır. Asimilasyonun getirdiği olumsuz yanlar uzun süredir ülke politikalarında tartışılırken, entegrasyon daha anlaşılır bir çözüm olarak kabul

15. yüzyılda sömürgeciliğin başlaması ile birlikte iş gücü ihtiyacı köleler ile sağlanmaya başlanmış, 16. yy ile 19. yy arasında 8-10 milyon Afrikalı yeni kıtalarda çalıştırılmak üzere köle yapılmıştır.

görmüştür. Ancak entegrasyon konusu da uygulamalarda hak ettiği yeri bulamamış, bütünleşme ve uyum olarak tarif edilen entegrasyona yönelik çalışmalar henüz tüm taraflarca gereği gibi yerine getirilememiştir.

İkinci Dünya savaşından sonra yoğun göç alan Avrupa ülkeleri, uyum konusunu 1970’li yıllarda gündemine almış olup, çeşitli ölçüm ve göstergelele soruna kalıcı çözüm üretmeye çalışmıştır.

Ülke politikaları açısından değerlendirildiğinde sorunun kabulünde hemen hemen hem fikir olunurken, çözümü noktasında kapsayıcı yöntemler henüz gelişmemiştir. Göç konusundaki açmazlardan biri de, çok yönlü olmasıdır. Göç; nedenleri, süreci ve sonucu açısından, göç eden toplum/mekan, göç edilen toplum/mekan açısından ayrı ayrı değerlendirilmeli ve tarafların her birinin yararı göz önünde bulundurularak bir yöntem benimsenmelidir.

Dünya nüfusunun neredeyse 3,3’üne tekabül eden uluslararası göçmen nüfusu (IOM, 2018), göçün içinde bulunduğumuz yüzyılın kalıcı bir özelliği olduğunu göstermek açısından yeterlidir. İnsan bir yerden bir yere giderken tüm ihtiyaçlarıyla gitmekte, dolayısıyla temel ihtiyaçlarını temin için kaynakların oluşturulma zarureti doğmaktadır. Beslenme, sağlık, eğitim, barınma, vb. ihtiyaçlar için kapsamlı çalışmalar yapılarak, kaosun önüne geçilmelidir.

Max Frisch’in sanayileşme sürecinden insan kaynağından faydalanmak isteyen ülkelerin daha sonra yaşadıkları sorunları tespit eden şu ifadesi, göç konusunda çok yönlü düşünülmesi gerektiğinin tarifidir; “Batı ülkeleri işçi almak istemiş ama insan gelmiştir.”

GENÇLERDE GÖNÜLLÜLÜK VE AVRUPA

Şeyda Okay*

Gönüllü müyüz?

Gönüllülük kelimesinin sözlük karşılığı; “Bir işi yapmayı hiçbir yükümlülüğü yokken isteyerek üstlenme durumu.” Peki ya gönüldeki karşılığını hiç düşündük mü?

Bugünlerde herkes, kimsenin karşılıksız bir şey yapmamasından şikayetçi. En çok da gençlerin bu konudaki duyarsızlığından şikayet ediyoruz. Peki kendimiz karşılıksız ne yaptık bugüne dek? Biraz düşünelim. Belki tanımadığımız birisi için kan verdik, bir yaşlıya yardım ettik, bir Sivil Toplum Kuruluşunda görev aldık. Bilgimizi, zamanımızı, emeğimizi toplum yararına kaç kez kullandık? Belki çok kez, belki de hiç.

Gönüllü olmayı istemek için önce gönüllülüğün yararlarını ve topluma faydasını incelemek ve onu özümsemek gerekir. Toplumun kalkınması, dayanışmanın artması, katılan değerlerin faydasını görmenin verdiği duygusal tatmin gönüllülüğün en önemli faydaları diyebiliriz. Peki bunu gençlere nasıl anlatabiliriz? Ya da gönüllülüğün gençler arasında görünür olmasını sağlamak, farkındalığı arttırmak ya da gerçekten bir yerlerden başlamak için neler yapılabilir?

* Küçükçekmece Kaymakamlığı AB Proje Koordinatörü

Gençler İçin Avrupa'da Gönüllülük Tecrübesi

Gönüllülük yapabileceğimiz kurumlar denince akla ilk Yeşilay, Kızılay, TEMA, Türkiye Eğitim Gönülleri Vakfı (TEGV) gibi kuruluşlar gelir genellikle. Ama gönüllü kavramı sadece kuruluşlardan ibaret değil. Gönüllülük çalışmaları için öncelikle hangi alanda topluma katkı sunacağımızı belirlememiz lazım. Zamanımızı, emeğimizi ya da bilgimizi hangi alanda kullanmak istediğimize karar vermek gerekiyor.

Ben bugün size standart gönüllülük programlarını tanıtmayacağım. Ya da gönüllü olmak için hangi kurumlarla irtibat halinde olunmalı, bundan da bahsetmeyeceğim. Ben size bunların dışında bir konudan bahsetmek istiyorum ki, bahsini açtığım her ortamda 18-30 yaş arası bir genç varsa anında dikkat kesiliyor. Avrupa Gönüllülük Hizmeti, yeni adıyla Avrupa Dayanışma Programı. Bu program Erasmus+ kapsamında çeşitli ESC Projeleri ile gençlerin yurt dışında 2 aydan-12 aya kadar gönüllülük yapmasını içeriyor.

Biz ve bir çok kurum gençleri gönüllülük faaliyetleri için Avrupa'ya gönderiyoruz. Elbette gençlerin yeme-içme, konaklama, seyahat gibi tüm masrafları projemizden karşılanıyor ve yaptıkları faaliyetler için cüzi bir

Gönüllülük çalışmaları için öncelikle hangi alanda topluma katkı sunacağımızı belirlememiz lazım. Zamanımızı, emeğimizi ya da bilgimizi hangi alanda kullanmak istediğimize karar vermek gerekiyor.

miktar cep harçlığı alıyorlar. Profesyonellikleri dijital beceriler, video ve fotoğraf tasarımı olduğu için buldukları kurumda bu alanda gönüllülük faaliyetleri gerçekleştiriyorlar.

Bu projeler; gençlerin yeni beceriler öğrenmeleri, gönüllülüğün tanımını özümsemeleri, yurtdışında zaman geçirmeleri, kültür paylaşımı yapmaları, akranlarıyla bir araya gelerek ön yargıların kırılması, dil öğrenmeleri ve kesinlikle unutulmaz anılarla geri dönmeleri için mükemmel bir fırsat. Biz Eurodesk Temas Noktası olarak bu fırsatlar konusunda gençlerimizi mümkün olduğunca bilgilendirmeye ve onlara yeni ufuklar açmaya devam ediyoruz. Peki ya sen? Sen gönülden gönüllü müsün?

GENÇLİK, GENÇLİK STKLARI, KATILIMCILIK VE SAVUNUCULUK

Funda Ozan Akyol*

Savunuculuk, politikaların oluşturulması, uygulanması ve değiştirilmesine etki sağlamak amacıyla yürütülen organize, planlı, tanımlı faaliyetlerdir. Sivil Toplum Kuruluşları sahip olduğu farkındalığın, inandığı değerlerin ve önerdiği yöntemlerin toplum boyutunda veya karar alıcılar nezdinde kabulünü sağlamak için savunuculuk çalışmaları yürütmektedirler. Savunuculuk faaliyetleri kapsamında yerel, ulusal veya uluslararası düzeyde ilgili taraf ve kurumlarla işbirliği içerisinde çalışmalar yapılır.

Savunuculuk faaliyetlerinde temel unsurlar; doğru temas noktalarına ulaşmak, etkili sloganlar oluşturmak, görsellerle desteklemek, sosyal medya araçlarını etkin kullanmak, doğru zamanlama ile güncelliği kaybetmemek, toplumun farklı kesimlerini dâhil etmek, ortaklıklar ve işbirliği geliştirmek olarak özetlenebilir. Savunuculukta en önemli hedefin, karar alıcıları etkilemek ve politikaları değiştirmek olduğu göz önüne alındığında STK'ların karar alıcıların siyasi duruşunu, kadroların değişkenliğini, şeffaflık noktasında yaşadıkları sorunları, erişebilirlik ve sivil topluma bakış açılarını dikkate alarak hareket etmeleri son derece önemlidir.

Ülkemizde hem mevzuat, hem de uygulamalar, STK'lara karar alma süreçlerine katılım fırsatı vermektedir. Sivil Toplum Kuruluşları, yerel ve ulusal düzeyde yerel yönetimler, TBMM, bakanlıklar, Cumhurbaşkanlığı

* İstanbul Kadın ve Kadın Kuruluşları Derneği Yönetim Kurulu Başkanı

gibi karar alma mekanizmalarına etki sağlayacak şekilde savunuculuk faaliyetleri yürütürler.

Uluslararası kuruluşlar değerlendirildiğinde bazı kurumların akreditasyon, bazı kurumların da katılım esaslı savunuculuk yapma fırsatı sağladığı görülmektedir. Ayrıca bazı uluslararası kurumlar, “gölge raporlar” kanalıyla ülkelerin taraf oldukları sözleşmelerle ilgili STK'lara görüşlerini ortaya koyma imkânı sağlamaktadır.

Yerel Düzeyde Savunuculuk

İnsanların kent hayatına katılımında en önemli dönüşümlerden birisi Birleşmiş Milletler Habitat Programı çerçevesinde olmuştur. Bu Program, sürdürülebilir insan yerleşimleri oluşturulması ve herkes için yeterli konut sağlanması amacı doğrultusunda Birleşmiş Milletler bünyesinde oluşturulmuştur.

Habitat II Konferansında, Birleşmiş Milletler üyesi ülkelerin ulusal ve yerel yönetimlerinin temsilcileri ile özel sektör, STK'lar, eğitim kurumları ve medya aktörleri, daha güvenli, sağlıklı ve yaşanabilir şehirler için yeterli barınak sağlanması gündemiyle, 3-14 Haziran 1996 tarihleri arasında İstanbul'da bir araya gelmiştir. Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen bu Konferans, ülkemizde STK'ların kamu kurumlarının temsilcileriyle, birbirleriyle ve uluslararası kurumlarla temasları anlamında son derece önemli bir etkinliktir.

Uluslararası kuruluşlar değerlendirildiğinde bazı kurumların akreditasyon, bazı kurumların da katılım esaslı savunuculuk yapma fırsatı sağladığı görülmektedir.

Habitat'ın yerel yönetimi güçlendirici etkisi doğrultusunda, 8 Ekim 2006 tarihinde “Kent Konseylerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik” Resmi Gazete’de yayınlanmış ve belediye teşkilatı olan yerlerde Kent Konseyleri’nin kurulması kararlaştırılmıştır. Kent Konseyleri yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşerilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak doğrultusunda faaliyet göstermektedir.

Kent Konseyi Meclisleri ve Çalışma Grupları, kadın ve gençlik meclisleri başta olmak üzere kent konseyinin görev alanlarında, yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetimine katkıda bulunmalarını, kaliteli ve yaşanabilir bir kent-

STK'lar yerel yönetimlerle ilgili mevzuat kapsamında görev alanlarına giren konuların görüşüldüğü İhtisas Komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilirler.

tin yönetiminde aktif rol almalarını hedefleyen ve gönüllülük esasında oluşmuş ortak yapılarıdır. Gençler özellikle Gençlik Meclisleri kanalıyla kent hayatının karar alma süreçlerine katılım fırsatına erişmektedir.

bildirebilirler.

Yerde ayrıca, İnsan Hakları Kurulları, Uyuşturucu ile Mücadele Kurulları, Belediyelerin İhtisas Komisyonları kanalıyla da karar alma süreçlerine etki sağlanabilir. Son olarak STK'lar yerel yönetimlerle ilgili mevzuat kapsamında görev alanlarına giren konuların görüşüldüğü İhtisas Komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş

Ulusal Düzeyde Savunuculuk

Ulusal düzeyde savunuculuk ve politikalara etki etme denilince akla gelen kurum, şüphesiz Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'dir. STK'lar, Meclis Komisyonları kanalıyla yasa yapma sürecine etki etmeye çalışırlar. Komisyonlar, kanun tasarısı ve tekliflerini Meclis Genel Kurulu adına inceleyen organlardır. Komisyonlar kendilerine gelen kanun taslaklarını inceleyen ilgili bütün tarafları dinlemekte ve kanun taslağını gerekli olgunluğa getirdikten sonra Genel Kurul'a sunmaktadırlar. Bu kapsamda ilgili tarafları komisyon toplantılarına çağırabilmekte, görüş ve bilgi alabilmektedir. STK'lar ilgili komisyona davet edilebileceği gibi dilekçe ile de başvuru yaparak görüş ve önerilerini sunabilirler.

Çeşitli Bakanlıklar Eylem ve Strateji Planlarının hazırlık süreçlerinde STK'lardan katkı almaktadır. Bakanlıklar veya Genel Müdürlükler bünyesinde oluşturulan Danışma Kurulları veya İstişare Kurulları, Şuralar STK'lara politika süreçlerini etkileme fırsatı sağlamaktadır. Katılımcılık

ve savunuculuk denildiğinde İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Kamu Denetçiliği Kurumu, Kalkınma Planlarının oluşturulma süreçleri veya bireysel düzeyde CİMER'den de bahsetmek mümkündür.

Uluslararası Düzeyde Savunuculuk

Uluslararası sistemde gençler ve Sivil Toplum Kuruluşları, kurumların talepleri doğrultusunda katılım ve akreditasyon şartlarını sağlayarak varlık gösterirler. Kararların alınması sürecine etki, resmi programlarla eş zamanlı olarak yan etkinlikler düzenleme, çalışma alanları doğrultusunda raporlar hazırlama, konferans ve oturumlara katılma gibi çok farklı düzeylerde savunuculuk faaliyetleri yürütürler.

Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği gibi uluslararası kurumlar ve bu kurumların alt komisyonları ile bağlı kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları ile partnerlik ilişkisi geliştirme noktasında standartlarını oluşturmuş kurumlar arasında sayılabilir.

Aşağıda bu kurumlar nezdinde katılım ve savunuculuk mekanizmaları ile ilgili örnekler paylaşılmıştır:

- » Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseye Özel Danışman Statüsünde akredite olan STK'lar, Konsey toplantılarına ve onun yardımcı organlarına gözlemci gönderebilir ve alanıyla ilgili konularda yazılı beyanlarda bulunabilirler. Yıllar içinde, Birleşmiş Milletler ve ilgili STK'lar arasındaki ilişki önemli ölçüde gelişmiştir. STK'lar gitgide siyasi konular ve programlar hakkında danışılacak ortaklar ve halkla bağlantıyı sağlayan mekanizmalar olarak görülmeye başlanmıştır.
- » Birleşmiş Milletlere gençlik katılımına çarpıcı bir örnek, genç delegelerin, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu resmi delegasyonuna ve Ekonomik ve Sosyal Konsey'in çeşitli fonksiyonel komisyonlarına dâhil

Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği gibi uluslararası kurumlar ve bu kurumların alt komisyonları ile bağlı kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları ile partnerlik ilişkisi geliştirme noktasında standartlarını oluşturmuş kurumlar arasında sayılabilir.

edilmesidir. Böylece gençler, hem uluslararası sistemin nasıl işlediğini görebilmekte, hem de savunuculuk alanında deneyim geliştirmektedir.

- » Gençlik katılımı konusunda G20 bünyesindeki Y20 (Youth-20) etkili bir mekanizma şeklinde örgütlenmiştir. Y20 resmi olarak G20 Zirvesine bağlı faaliyet gösteren uluslararası bir gençlik platformudur. Y20 Zirvesi, G20 ülkelerindeki lider özellikli gençler tarafından uluslararası meselelerin tartışılmasına zemin hazırlamak, kültürlerarası anlayışı geliştirmek ve bu gençler arasında küresel bir ağ oluşturmak amacıyla hizmet etmektedir. Y20 Zirvesi, gençlerin kendileri ile ilgili meselelere dair endişelerini ve yenilikçi çözüm önerilerini karar verici mercilere aktarmalarını sağlamaktadır.

Y20’de, G20 Zirvesi’nin resmi müzakere süreçleri model olarak alınmaktadır. Sene boyunca devam eden etkinliklerle G20 ülkeleri gençlerinin G20’nin ajandasını anlayabilecek ve buna katkıda bulunabilecek düzeye gelmeleri hedeflenmektedir. Zirvelerde her ülke iki kişilik delegasyon tarafından temsil edilmektedir. Etkinliğin sonunda delegeler, Zirve Bildirisi veya Görüş Belgesi olarak adlandırılan bir rapor sunmaktadır. Bu rapor, G20 liderlerine küresel sorunların çözümü için gençlerin görüşü olarak iletilmektedir.

- » Avrupa Konseyi bünyesindeki Gençlik Danışma Konseyi, hükümet dışı gençlik örgütleri ve ağlarının otuz temsilcisinden oluşur. Gençlik STK’larından gençlik sektörü faaliyetleri hakkında görüş ve girdi sağlar ve gençlerin Konsey’in diğer faaliyetlerine katılımını destekler. Avrupa Konseyi’nin uyguladığı bu model gençlik katılımına çarpıcı bir örnektir.
- » Avrupa’daki gençlik STK’larının oluşturduğu Avrupa Gençlik Forumu (European Youth Forum), gençlerin ve gençlik STK’larının Avrupa ölçeğinde karar alma süreçlerine katılımını sağlamaktadır.

Y20’de, G20 Zirvesi’nin resmi müzakere süreçleri model olarak alınmaktadır. Sene boyunca devam eden etkinliklerle G20 ülkeleri gençlerinin G20’nin ajandasını anlayabilecek ve buna katkıda bulunabilecek düzeye gelmeleri hedeflenmektedir.

- » İslam İşbirliği Teşkilatı Gençlik Forumu, ilk olarak 2004 yılında İslam Konferansı Diyalog ve İşbirliği için Gençlik Forumu adıyla İstanbul'da kurulmuş, 2008 yılında İslam İşbirliği Teşkilatı, Forum ve Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan uluslararası sözleşme ile uluslararası örgüt ve diplomatik misyon niteliği kazanmış, öte yandan İslam İşbirliği Teşkilatı tarafından da ilgili kuruluş olarak resmen tanınmıştır. İsmi İslam İşbirliği Gençlik Forumu (ICYF) olarak değiştirilmiştir. ICYF, İslam ülkelerindeki gençlere yönelik faaliyetler yürüten kuruluş, kamp, sergi, Model İİT, bilimsel etkinlikler vb. faaliyetler düzenlemektedir.

Gençler sadece kendileriyle doğrudan ilgili konularda değil, yerel, ulusal veya küresel ölçekte toplumları ilgilendiren başlıklarda düşüncelerini ortaya koymak, taleplerini yansıtmak ve politik süreçleri etkilemek için harekete geçerler. Savunuculuk olarak tanımlanan bu hareketler, sivil toplumu giderek artan bir trendle devletlerin ve uluslararası kurumların paydaşı haline getirmiştir.

Kaynakça:

- » İstanbul Bilgi Üniversitesi, İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, (Birleşmiş Milletler Sözleşmeleri), <https://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/tr/content/26-birlesmis-milletler-sozlesmeler/>
- » İstanbul Kadın ve Kadın Kuruluşları Derneği, Genç Sivil Toplumunun El Rehberi, İstanbul (2016)
- » Türkiye Büyük Millet Meclisi, Yeni Sisteme Göre Yasama El Kitabı (2018), <https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/>
- » Aksakoğlu, Y. (2006), STK'lar İçin Savunuculuk Rehberi, Ankara: STGM Yayınları
- » Akbulut, N. (2020), Karar Alma Mekanizmalarına Gençlik ve Sivil Toplum Katılımı, İstanbul: İkkader Yayınları

GÖNÜLLÜLÜK

Piyale Çitil*

“Gönüllülük” (voluntary action; voluntary participation; citizen participation; discretionary participation; social participation; common interest activity; citizen involvement vb.) ulusal ve uluslararası alanda da önemini hızla arttıran kavramların başında gelmektedir. Tarihte ilk kullanımı 1600’lü yıllar Fransa’sında “askerlik hizmeti için kendisini sunan kişi-voluntaire” olarak karşımıza çıkan kelime dilimizde gönüllü-gönüllülük olarak özellikle 1970-80’li yıllardan sonra yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 1985 yılında, gönüllü çalışmaları ve yararlarını dünya çapında duyurmak ve gönüllü programlarına katılımı daha çok arttırmak amacıyla her yıl 5 Aralık tarihinin “Dünya Gönüllüler Günü” olarak kutlanmasına karar vermiştir. Dünya Gönüllüler Günü’nün kutlanması için yapılan hazırlık çalışmalarını yürütme görevi, merkezi Bonn’da bulunan Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (United Nations Volunteers)’ne verilmiştir

İsar ahlâk terimi olarak “bir kimsenin, kendisi ihtiyaç içinde bulunsa bile sahip olduğu imkânları başkalarının ihtiyacını karşılamak üzere kullanması, başkasının yararı için fedakârlıkta bulunmasıdır.

Aslına bakılırsa gönüllü/gönüllülük diye kullandığımız bu kavram tarihsel süreçte ve kültürümüzde isar ruhu, infak, hayırseverlik, diğergamlık gibi kavramlarla farklı farklı yönleriyle tanımlanmaktaydı.

* Hanımlar Eğitim ve Kültür Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı

Gönüllü, aç olmadığı
halde açlığı hisseden
ve aç olanı doyuran,
üşümediği halde
üşüyen birisini giydiren,
yolda gördüğü çöpü
"bana ne" demeden
kaldıran kişidir...

İsar ahlâk terimi olarak "bir kimsenin, kendisi ihtiyaç içinde bulunsa bile sahip olduğu imkânları başkalarının ihtiyacını karşılamak üzere kullanması, başkasının yararı için fedakârlıkta bulunması -İslam Ansiklopedisi" diye tarif edilmektedir. İnfak ise karşılık beklemeksizin Allah rızası için yardım etmek anlamındadır. "Diğerkâm/diğergam ise başkası manasındaki "diğer" kelimesi ile sevgi/aşk manasındaki "kâm" kelimelerinin birleşmesinden oluşmakta ve mana itibarıyla "kendisinden çok başkalarını düşünen" anlamını taşımaktadır.

Literatürde farklı uzmanlar tarafından farklı tanımlamaları olsa da temelde gönüllülük; bireylerin toplumsal sorumluluk anlayışıyla, çıkar gözetmeksizin bilgi, zaman, beceri, deneyim ve kaynaklarını -kendi özgür iradeleriyle- bir sivil toplum kuruluşunun amacı doğrultusunda veya kendi inisiyatifleri doğrultusunda diğerleri yararına kullanmaları olarak tanımlanabilir. Buradan hareketle gönüllü de ürettiği bir değer ya da hizmeti kendisinden talep edilsin veya edilmesin, hiçbir bedel beklemeksizin, karşılıksız, sadece faydalı olmak adına, değerini ve hizmetinin kalitesini bozmadan veren, yaşamı gönlüne sevdirmiş, gönlünü yaşama katmış kişidir.

Aç olmadığı halde açlığı hisseden ve aç olanı doyuran,

Üşümediği halde üşüyen birisini giydiren,

Yolda gördüğü çöpü "bana ne" demeden kaldıran, bir yaşlıyı hastayı ziyaret eden, diğerlerinin iyiliği için düşünen ve uygulayan aktif ve seçkin bir kişiliktir. Sadece kendi adına ne kazanacağını hesap etmez, ne kazandıracığını düşünür. Gönüllü farklılığı ve farkındalığı yakalamış kişidir. Onu seçkin kılan da her gün her yerde alışageldiğimiz davranışların dışında bir davranış sergileyebilme kabiliyetidir. Gönüllülerde hayata bakış, kendinden ibaret olmayıp kendi fayda hanesiyle de sınırlı değildir.

Görüldüğü üzere gönüllülüğün öne çıkan başlıca özellikleri: Zorunlu olmaması; bedel karşılığı olmaması; kurumsal yapı içinde veya bireysel olarak kamu yararı amacıyla kamuya yönelmiş olmasıdır.

Gönüllülüğün tanımlanmasında son değerlendirmelere göre “kamusal iyilik amacıyla girişilen her türlü faaliyet” olma özelliği ön plana çıkmaktadır.¹

Gönüllülük formel ve informel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Formel gönüllülük kamu ve özel sektörün yaptığı organizasyon ve faaliyetlerde ortaya çıkan genellikle kurumsal bir yapı altında, belirlenmiş bir çerçeve içerisinde gerçekleştirilen hedefe dönük gönüllülük faaliyetidir.

İnformel gönüllülük ise hayatın her alanında doğal olarak yani planlanmadan ortaya çıkan, kişinin inisiyatifi ile ortaya koyduğu gönüllü davranışlardır. Komşuluk yardımı, bireysel çevre koruma faaliyetleri, sokak hayvanlarının bakımı gibi gündelik hayatta birçok olay informel gönüllülüğün örneklerindedir.

Teknolojinin gelişmesi ve iş yapış biçimlerinin değişimi ile hayatımıza giren diğer bir gönüllülük şekli ise Online/Sanal/Uzaktan/Çevrimiçi/E-Gönüllülük olarak tanımlanmaktadır.

Sanal Gönüllülük, tamamen veya kısmen internet ve bir ev, okul, telemerkez veya iş bilgisayarı veya akıllı telefonlar veya kişisel dijital varlıklar gibi internete bağlı diğer cihazlar kullanılarak gerçekleştirilen gönüllü faaliyetleri ifade eder. Telefonla veya internet üzerinden bağış toplama, sosyal yardım amaçlı veri girişi yapma, sanal asistanlık, sanal rehberlik veya özel ders, sosyal medya promosyonları ve yönetimi, sanal kampanya gibi uygulamalar yeni tarz gönüllülüğün gerçekleşme şekillerindedir. Sanal ortam, kişilerle ve büyük kitlelerle hızlı ve etkin bir şekilde karşılaşma imkanı sağlayan, yaygın ve ortak bir platformdur. Bu özelliği, günümüzde başta savunuculuk çalışmaları olmak üzere birçok gönüllü faaliyetin ana unsuru olmasını da beraberinde getirmektedir.

Teknolojinin gelişmesi ve iş yapış biçimlerinin değişimi ile hayatımıza giren diğer bir gönüllülük şekli ise Online/Sanal/Uzaktan/Çevrimiçi/E-Gönüllülük olarak tanımlanmaktadır.

1 Wilson, John, “Volunteering”, Annual Review of Sociology, Vol. 26, 2000, s. 216. (ss 215-240)

Kişilerin kendi ülkelerinin sınırları dışında yaptığı gönüllü çalışmaları ifade etmektedir. Uluslararası gönüllülük uygulamalarının bireye olduğu kadar topluma da ciddi faydaları olmaktadır.

Gönüllülüğün son zamanlarda literatüre giren bir diğer şekli ise uluslararası gönüllülük olarak adlandırılmaktadır. Kişilerin kendi ülkelerinin sınırları dışında yaptığı gönüllü çalışmaları ifade etmektedir. Uluslararası gönüllülük uygulamalarının bireye olduğu kadar topluma da ciddi faydaları olmaktadır. Türkiye’de de Avrupa Komisyonu’nun Avrupa Dayanışma Programı çerçevesinde uluslararası gönüllülük faaliyetleri yürütülmektedir. Avrupa Komisyonu tarafından finanse edilen ve 1980’li yıllardan bu yana uygulanan program sayesinde farklı ve orjinal fikirlerin transferi, kültürlerarası öğrenme, uluslararası tanınırlılık ve işbirliği gibi hususlarda önemli bir tecrübe birikimi sağlanmıştır.

İnsanlar Niçin Gönüllü Olurlar?

- » Sosyal bir çevre edinerek yalnızlık duygusundan veya can sıkıntısından kurtulmak,
- » Yeni arkadaş ve dost çevresi edinmek,
- » Kendisini ihtiyaç duyulan birisi olarak görmek, bir problemin çözümüne ortak olmak,
- » Yeni beceriler kazanmak ya da var olan becerilerini ilgili kurumda kullanmak suretiyle korumak,
- » Aidiyet duygusunu tatmin etmek,
- » İnanıldığı bir şeyi desteklemek,
- » Var olan birtakım yeteneklerini başkalarıyla paylaşmak,
- » İçinde bulunduğu sosyal çevrede önemli ve popüler birisi olmak,
- » İnanıldığı değerler sisteminin yönlendirmesi ve manevi haz almak,
- » Yaratılış ve yetiştirilme biçiminin sonucu olarak paylaşımcı ve yardımsever bir karakter sahibi olmak gibi çeşitli saiklerle insanlar; gönüllü olmak suretiyle kendileri dışındaki dünyaya katkı sunmayı tercih ederler.

Gönüllülüğün Kişilere Sağladığı Avantajlar

Haz ve manevî zenginleşme: Gönüllü çalışan birey, karşılık beklemeden topluma yarar sağlamanın hazzını yaşar, yaşam deneyimini geliştirir. Yapılan çalışma ne kadar çetin ve sorunlu olursa olsun, zamanı ve olanakları en verimli biçimde kullanmak ve elde edilen sonuçtan keyif almak, gönüllü çalışmanın en teşvik edici unsurlarındandır.

Kariyer planlarını netleştirme: Mezun olduktan sonra temel sorunlardan birisi kariyer planlamadır. Kişiler gönüllü çalışmalara katılarak kurumların organizasyonel işleyişini öğrenir, kendilerine hayatta keyif verecek işlerin farkına varırlar. Gelecek planlarını şekillendirirken daha net bir bakış açısına sahip olurlar.

Gönüllülüğün ruhsal, bedensel ve zihinsel sağlığa olumlu katkı sağlar: Gönüllü olmanın stresi azaltma, iyimserliği artırma, sağlıklı ruh hali gibi fiziksel ve mental mükâfatları vardır. Çoğu tıbbi antidepresanlar gibi iyilik serotonin üretimini artırır. Serotonin yaraları iyileştirir, sakinleştirir ve mutlu eder.

Gönüllülük kaynak tasarrufu sağlar: Gönüllülerin maddi karşılık beklemeden toplumsal hizmetlere sağladıkları destek devlet bütçesine ve gayrisafi milli hasılaya rakamsal olarak yansımaya bile değer olarak çok ciddi bir katkı sunmaktadır. Örneğin Amerika'da gönüllülerin bir saatlik çalışmasının hesaplanan karşılığı yaklaşık 27 dolardır. Milyonlarca insanın saatlerce gönüllü hizmeti verdikleri düşünülürse, bölgesel kalkınma için gönüllülüğün oldukça önemli bir kavram olduğu ortaya çıkmaktadır.

Gönüllüler profesyonel tecrübeler edinirler: Gönüllü olunan kurumda kişi bir kariyer testi uygulama şansına erişir. Gönüllü çalıştığında karşılaşacağı profesyonel ortam ve sorunları çözme yeteneğindeki gelişim özgüveni ve tecrübeyi artırır.

Gönüllülük insanları bir araya getirir: Gönüllülük ortamlarında dostluk ve işbirliği aynı anda gerçekleştirilebilir, takım çalışmalarına dahil

Gönüllülük ortamlarında dostluk ve işbirliği aynı anda gerçekleştirilebilir, takım çalışmalarına dahil olunabilir, çok farklı etnik köken veya hayat hikayesine sahip insanlar ile aynı amaç için çalışma imkanı bulunabilir.

olunabilir, çok farklı etnik köken veya hayat hikayesine sahip insanlar ile aynı amaç için çalışma imkanı bulunabilir.

Kişisel gelişime ve özsaygının yükselmesine katkı sağlar: Toplumun ihtiyaçlarını anlamak empati yeteneğinin gelişimine ve kendine yetme duygusunun aşılmasına yardımcı olur.

Gönüllülük sorumlu vatandaş olmayı teşvik eder: Toplum hizmeti ve gönüllülük, üzerinde yaşadığınız dünyaya, ülkenize ve toplumunuza yaptığınız yatırımdır. Gönüllü olduğunuzda, hayatınız boyunca tükettiğiniz toplumsal ve doğal kaynakların gelişimine katkıda bulunarak ya da önem verdiğiniz bir konuda diğer insanların bilinçlenmesini sağlayarak yaşadığınız dünyaya bir anlamda borcunuzu ödemek için bir fırsata sahip olursunuz.

Kaynakça:

- » ABBAN, Burcu; (2016), Gönüllü Kuruluşlarda Gençlerin Gönüllülük Düzeyleri ve Beklentileri, Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.
- » GÜDER, Nafiz ve Özel Sektör Gönüllüler Derneği (ÖSGD); (2006), STK'lar için Gönüllülük ve Gönüllü Yönetimi Rehberi, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Yayınları, Ankara.
- » PALABIYIK, Hamit; Gönüllülük ve Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım Üzerine Açıklamalar, Yönetim Bilimleri Dergisi (9: 1) 2011
- » Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV) programı Türkiye & GSM Gençlik Servisleri Merkezi, Türkiye'de Gönüllülük, Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi, 2013
- » UNDP, UNDP Bilgi ve İletişim Teknolojileri Raporu 2, 2004

ZAMAN VE MEKAN ÜSTÜ BİR SİVİL TOPLUM KURULUŞU: VAKIF

Piyale Çitil*

Arapça bir sözcük olan ‘vakf’; sözlük anlamı ile durdurma, hareketten alıkoyma, hareketsiz bırakma manalarına gelir. Ayrıca “tamamen verme, büsbütün verme” anlamını da içerir. İktisadi anlamda vakıf; kişisel çalışma ve gayretle elde edilen imkânların ve mal varlığının gönül rızasıyla paylaşılmasını öngören hukuki bir sistemdir. Türk Medeni Kanunu’na göre vakıf; gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleri ile oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır.¹

Türk İslam medeniyeti birçok ayırt edici özelliğinin yanı sıra bir vakıf medeniyeti olmakla da diğer tarihsel süreçlerden ve yapılanmalardan ayrışır. Bu medeniyetin ana yapı taşını Kur’an ve sünnet odaklı bir yaklaşım oluşturur. Büyük sosyolog ve tarih felsefecisi İbn Haldun’un ifadesiyle ‘insan fitraten hayırhah’tır, iyilik yapma duygusu onda yaratılıştan mevcuttur. Kur’an-ı Kerim ve sahih sünnetlerde bireyler ve toplumsal tabakalar arasında dayanışmaya verilen önemin pratik yansımalarının İslam toplumunda daha ilk nesilde, asr-ı saadette yaygın olarak görüldüğü, Cabir (r.a.)’ın aktardığı şu hadiste ifadesini

Bu medeniyetin ana yapı taşını Kur’an ve sünnet odaklı bir yaklaşım oluşturur. Büyük sosyolog ve tarih felsefecisi İbn Haldun’un ifadesiyle ‘insan fitraten hayırhah’tır, iyilik yapma duygusu onda yaratılıştan mevcuttur.

* Hanımlar Eğitim ve Kültür Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı
1) <https://vgm.gov.tr>

bulmaktadır: “Ben, Mekkeli ve Medinelî müslümanlardan mal ve kudret sahibi bir kimse bilmem ki, vakıf ve tasaddukta bulunmuş olmasın.” (İbn Kudame, el-Muğni, Mısır1970: 6/4)

İslam toplumunda ortaya çıkan vakıf müessesesi, sadece ferdi bir hayır yapma duygusuyla sınırlı kalmayıp önemli toplumsal fonksiyonlar icra etmiştir. İslamiyet döneminde ilk vakıf Hz. Muhammed (s.a.v.)’in şahsi mülkü olan Fedek arazisini vasiyet yoluyla fakir Müslümanlar için vakfetmesidir.² Sonrasında Hz. Ömer (r.a.)’ın Hayber’de sahip olduğu “Kasm” ismindeki kıymetli bir hurmalığı vakfetmesi, İslâm kültüründe vakıf müessesesinin temellerini oluşturmuştur.

“İnsanların en hayırlısı insanlara faydalı olan, malın en hayırlısı Allah yolunda harcanan, Allah yolunda harcananın da en hayırlısı halkın en çok ihtiyaç duyduğu şeyi karşılayandır.” Hadisi Şerifi ve “Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe eremezsiniz.” (Al-i İmran Suresi/92) ayeti gereğince Türk ve İslam Devletleri’nde vakıf işleri ön plana çıkarılmış, hem dünya hem de ahirete bir hizmet vasıtası olarak görülmüştür.

İnsanın yaratılıştan getirdiği merhamet, şefkat, yardımlaşma ve dayanışma duyguları Türk toplumlarında İslamiyet’ten sonraki dönemde “Allah Rızasını Kazanma İsteği” ile çok daha güçlenerek, genişlemiştir. Bu durum; özellikle Selçuklu ve Osmanlı İmparatorlukları dönemlerinde vakıf hizmetlerinin sadece insanlara yönelik değil hayvanları ve doğayı da içine alacak şekilde genişleyerek enginleşmesine vesile olmuştur.

Osmanlılar döneminde devlet, vatandaşın canını, malını korumak, asayişini sağlamak, sınırları korumak, devlet düzenini sağlamakla mükellefti. Günümüz modern devlet anlayışında kamu görevlerinden sayılan eğitim, sağlık, bayındırlık, diyanet, sosyal yardım hizmetleri

2) Algül,H «FEDEK», TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/fedek>.

birçok kamusal hizmet, şahısların kurduğu vakıflar tarafından yürütülüyordu.

Su kanalları, su kemerleri, maksemeler, çeşmeler, sebiller, kuyular, hamamlar tamamen vakıf kuruluşlardı. Fakirlerin parasız yıkandıkları hamamlar mevcuttu. Sebillerde buzlu su, hatta şerbet dağıtılırdı. Yol, kaldırım ve köprü yapımını vakıflar sağlıyordu. Bazı hayır sahipleri kurdukları vakıflarla “Kandilciler” tutuyor, yine vakıf geliri ile kandil ve yağ alarak sokakları aydınlatıyorlardı. Sokakların temizlenmesi ve umumî helâlar için vakıflar kurulmuştu. Bekçi ücretleri vakıflardan ödeniyordu. Vakıf hastahanelerde her din ve ırktan insan tedavi ediliyor, gerekirse ücretsiz ilaç veriliyor, doktor temin ediliyordu. İmaretlerde yoksullara, yolcu ve misafirlere her gün bir veya iki öğün yemek yediriliyordu. d’Ohsson’a göre İstanbul imaretlerinde her gün parasız yemek yiyenlerin sayısı 30 bin idi. Vakıflar bir yandan binlerce görevliye maaş ödüyor, öte yandan yüzbinlerce insana hizmet götürüyordu. Böylece vakıflar yolu ile gelir dağılımındaki dengesizlikler asgariye indirilirken, yine aynı sebebe bağlı olarak ortaya çıkabilecek sosyal patlamaların da önü alınmış oluyordu.³

Vakıf hastahanelerde her din ve ırktan insan tedavi ediliyor, gerekirse ücretsiz ilaç veriliyor, doktor temin ediliyordu. İmaretlerde yoksullara, yolcu ve misafirlere her gün bir veya iki öğün yemek yediriliyordu.

Vakıflar kanalıyla, toplumsal servetin önemli bir bölümü, hukuken bir daha geri dönmesi mümkün olmayacak şekilde toplumun en zengin tabakalarından en alt tabakalarına ulaşacak şekilde; bir başka deyişle özel mülkiyete konu olmaktan çıkartılarak toplumsal mülkiyet kategorisine aktarılmıştır. Üstelik bu aktarımın, açık bir zorlama olmaksızın, gönüllü bir şekilde yapıldığı düşünüldüğünde, vakıf konusundaki şuurun ve duyarlılığın Osmanlı döneminde bütün medeniyetleri geride bırakan bir

3) YEDİYİLDİZ, Bahaeddin. Vakıf Müessesesinin XVIII. Asır Türk Toplumundaki Rolü. 1982. <https://vgm.gov.tr>

Osmanlı'da vakıfların sadece insanlara değil tüm canlılara hizmet ettiği ve devletin her yönde elini rahatlattığını söylemek mümkündür.

çıtaya ulaştığı görülebilir. Bundan dolayıdır ki Osmanlı medeniyeti, “vakıf medeniyeti” olarak nitelendirilmiştir.⁴

Selçuklu'nun varisi olan Osmanlı, vakıf konusunda o kadar geniş bir alanda hizmet etmiştir ki neredeyse, hiç bir boşluk bırakmamıştır. Öyle ki mürekkep dağıtma vakfı, sakat hayvanların tedavisini gören vakıflar, kuşlara barınma yerleri tesis ve temin eden vakıflar hatta bu konuda uç bir örnek olarak topaç alacak imkâna sahip olmayan çocuklara topaç temin etme vakfı bile karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı'da vakıfların bu yönüyle sadece insanlara değil tüm canlılara hizmet ettiği ve devletin her yönde elini rahatlattığını söylemek mümkündür.⁵

Osmanlı'da Vakıf Kurma Prosedürü

Vakıf yapmak isteyen şahıs bir vakfiye yazarak Kadı'ya müracaat eder. Vakıf Senedi denilen vesika mahkemece tescil edilir. Vakıf Senedi'ne padişah da dahil herkes uymak zorundadır. İslâm Hukuku'na göre. “Vakıf'ın (vakfedenin) şartı şârii'nin (kanun koyucunun) nası gibidir.” değiştirilemez. Bir vakfiyede kurucunun adı, künyesi, lakabı, şöhreti, ünvanı gibi kendisini iyice tanıtan bilgiler bulunur. Daha sonra ne maksatla vakfi kurduğu, isteklerinin neler olduğu, bu isteklerin yerine gelmesi için gelirin nereden ne kadar olduğu, hangi oranda nerelere harcanacağı, sonra da bunu bozan ve değiştirenlere beddua ile Vakfiye metni sonlandırılır. İlk vakfiye Orhan Bey'e aittir.

4) <https://vgm.gov.tr>

5) YILMAZ, Yasin. Türkiye'de Vakıfların, Kâr Amacı Gütmeyen Sosyal Politika İşlevleri: “Sosyal Millet” Anlayışı. In: Journal of Social Policy Conferences. 2020.p.331 283.

Cumhuriyet Döneminde Vakıflar

Osmanlı Devleti'nin ardından kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde İmparatorluk'tan kalan tüm vakıflar 1924 yılında kurulan Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesinde tek bir çatı altında toplanmıştır. Sonrasında 5 Haziran 1935 tarihinde yürürlüğe giren "2762 Sayılı Vakıflar Kanunu" ile de mevcut ve yeni kurulacak tüm vakıfların yönetim ve denetimlerinin hukuki çerçevesi oluşturulmuştur. Selçuklu ve Osmanlı döneminde kurulmuş olan ve Cumhuriyet dönemine erişmiş tüm vakıflar, Türkiye'nin en köklü ve büyük kurumlarından biri olan Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından temsil ve idare edilmektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü bu vakıflar adına bunların da hizmetlerini sürdürürken, diğer taraftan yeni kurulan vakıfların kuruluş, dağılışı ve denetim işlemlerini gerçekleştirmektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre; Osmanlı ve Selçuklu Döneminden günümüze intikal etmiş; ancak yöneticisi kalmamış vakıf sayısı 52.000 adettir.⁶ Bu vakıflardan 2021 yılına erişenlerin sayısı ise Vakıflar Genel Müdürlüğü verilerine göre sadece 255'tir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre; Osmanlı ve Selçuklu Dönemi'nden günümüze intikal etmiş; ancak yöneticisi kalmamış vakıf sayısı 52.000 adettir.

Türk Medeni Kanunu'ndan önce kurulmuş vakıflar yönetim biçimlerine göre üçe ayrılmıştır:

- 1. Mazbut Vakıflar:** Vakfi idare edenin soyu tükenip, 10 yıl idarecisi kalmaması, kanunen veya fiilen hayrî hizmeti kalmaması üzerine, idaresi doğrudan Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bağlanan vakıflardır. Bu vakıfların tüm iş ve işlemleri Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülür. Bu vakıfları Vakıflar Genel Müdürlüğü temsil eder.
- 2. Mülhak Vakıflar:** Soydan gelenlere şart edilmiş, üyelerince idare ve temsil edilen tüzel kişiliğe sahip vakıflardır. Vakıf senedinde yazılı şartlara göre vakfın evladından olan üyelerince idare edilir ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce de denetlenir.

6) <https://vgm.gov.tr>

3. Cemaat ve Esnaf Vakıfları: Cemaat ve esnaf tarafından seçilen kişi veya kurumlarca yönetilir. İlgili makamlarla Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından teftiş edilir ve denetlenir.

Türk Medenî Kanunu'na Tâbi Yeni Vakıflar

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra, daha önce Osmanlı döneminde kurulmuş olan Mazbut, Mülhak ve gayrimüslimlerin kurdukları hayır kuruluşlarının yerini alan Cemaat Vakıfları'nın bazıları hâlâ

Osmanlı döneminde kurulmuş olan Mazbut, Mülhak ve gayrimüslimlerin kurdukları hayır kuruluşlarının yerini alan Cemaat Vakıflarının bazıları hâlâ varlıklarını sürdürmeye devam ettirmektedir.

varlıklarını sürdürmeye devam ettirmektedir. Cumhuriyet döneminde ise Yeni Vakıflar ve Yabancı Vakıfların Şube Temsilcilikleri vakıf yapılanmasının ana omurgasını meydana getirmiştir.⁷ Günümüzde, bir vakfın kuruluşu, 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre gerçekleşmektedir. Buna göre, kanunda belirtilen şartları taşıyan gerçek ya da tüzel kişiler vakıf kurabilmektedirler. Eğer kurucu gerçek kişi ise Türk Medenî Kanunu'nda belirlenen fiil ehliyetine sahip olması; tüzel kişi ise fiil ehliyetine sahip olmanın yanında ayrıca, tüzel kişiliğin ku-

ruluş statüsünde vakıf kurabileceğine ve vakfa malvarlığı tahsis edebileceğine dair bir hükmün bulunması gerekmektedir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 2022 yılı verilerine göre Türkiye'de 255 Mülhak Vakıf, 167 Cemaat Vakfı, 1 Esnaf Vakfı ve 5906 Yeni Vakıf bulunmaktadır.

7) YILMAZ, Yasin. Türkiye'de Vakıfların, Kâr Amacı Gütmeyen Sosyal Politika İşlevleri: "Sosyal Millet" Anlayışı. In: Journal of Social Policy Conferences. 2020. p. 331-283.

Genç Değerler ve Sivil Toplum

T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
**SIVIL TOPLUMLA
İLİŞKİLER**
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÖZDEGENÇ
Özlenen Değerler Çocuk ve Gençlik Vakfı